

karkerên hemû welatan û gelên bindest yekbin !

XEBAT

ji bo rizgariya Kurdistan

kürdistan - mayıs / haziran - 1979 , sayı - 5

SÖMÜRGEÇİLİK VE KÜRDİSTAN

19. ve 20.yy'da Kürdistan'da görülen hareketlerin ulusal nitelikli olup olmadığına değinmeden evvel,ulus nedir,uluslar nasıl ve ne zaman ortaya çıkarlar? Hangi hareketler ulusal hareketler kategorisine girer? Sorularını önce yanıtlamamız gerekecektir.Ulus,Stalin tarafından şöyle tanımlanmaktadır:

"Ulus,tarihsel olarak kurulmuş,kararlı bir dil,toprak,iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir." (Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu,Sayfa 11)

Demekki bir ulus için gerekli olan bu dört öge:

1-Dil birliği

2-Toprak birliği

3-İktisadi yaşam birliği

4-Kültür ortaklığında dile getirilen ulusal biçimlenme birliğidir.

Bu dört ana unsurdan herhangi biri eksik olursa,kuşkusuz o toplum ulus olmaktan çıkar.Ancak bu her zaman böyle olmayabilir.Yani bazı durumlarda bu dört etmenden (Örneğin:İktisadi yaşam birliği) her hangi birinin yokluğunda dahi o toplumun tekrar ulus olarak vasıflandırılması gerekir.Çünkü öyle durumlar olur ki,normal bir ulusun gelişmesi tamamen dış dinamiklerle tahribe uğrar.Bu dış dinamikler,zaman zaman ulusları ortadan kaldırmayı bile göze alacak kadar ileri giderler.Ve şu da bilinen bir gerçektir ki,her belirleme her zaman ve her şartta geçerli değildir.Bazı özel şartlar toplumu diğer toplumlardan ayırt eder. Bu konuyu ileride daha geniş ele alacağız.Biz şimdi esas konuya dönelim.

Burjuva ulusçuluğu anlamındaki ulusları belirleyen dört ana etmeni belirttik.Ancak,bu dört ana etmenin bir toplumda var olmasının madde temeli nedir? Bu dört ana unsur ne zaman ve nasıl oluştu? Başka bir deyimle uluslar ne zaman ve nasıl doğdular? "Kuşku yok ki,ulusun öğeleri dil-toprak-kültür birliği vb. gökten düşmemişlerdir.Ve daha kapitalizm öncesi dönemde yavaş yavaş oluşmuşlardır.Ama bu öğeler o zaman henüz embriyon halindeydiler...Bu potansiyel ancak,ulusal pazarlarıyla,iktisadi ve kültürel merkezleriyle yükselen kapitalizm döneminde gerçeğe dönüşebilmiştir." (Stalin,age,sayfa 199)

Demek ki,uluslar "yükselen kapitalizm döneminde" esas olarak var olmuşlardır.Yani kapitalizmden önce ne uluslar,ne ulusal hareketler ve ne de ulusal devletler söz konusu değildir.

Ulusların bir kısmı yükselen kapitalizm çağında,kimi yerde (Batı Avrupa) ulusal devletler şeklede ortaya çıkarken,diger bir kısmı da (Çekler,Polonyalılar,Hırvatlar,Ermeniler vs.) belli bir devletin sınırları içinde hapsedilmiş şekilde var olmuşlardır.İşte Kürt ulusu başka ulusların tutsağı olarak tarih sahnesine çıkan ulusların kategorisine

girmektedir.Bu nasıl olmuştu? Kürtlerin uluslaşması hangi dönemde ve hangi şartlarda var olmuştur?

Bir önceki yazımızda,19.yy'da kapitalizmin bir dünya sistemi haline geldiğini,sermayenin ülke sınırlarını aşarak uluslararası bir nitelik kazandığını ve bu dönemde Kürdistan'ın,sömürgeci devletlerle birlikte büyük kapitalist sömürgecilerin denetimine girdiğini kısaca da olsa belirtmiştik.Büyük sömürgeci devletlerin kendi sınıfsal çıkarları için,gerek yeraltı ve yerüstü kaynakları bakımından zengin olan, gerekse büyük ticaret yollarının merkezinde bulunan Kürdistan'a ajanlarını,din adamlarını ve misyonerlerini peş peşe gönderdiklerini vurgulamış,Kürdistan sorununun söz konusu tarihlerde artık iki sömürgeci gücü ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkıp,daha geniş boyutlu (uluslararası) bir sorun haline geldiğini ayrıntılara girmeden açıklamıştık.Bu konuyu bu yazımızda biraz daha irdelemek ve genişletmek istiyoruz.Kürdistan tarihinde ve Kürt ulus sorununda yeni bir dönem olan bu aşamayı,ciddi olarak kavramazsak neticeye gitmemiz de o denli zor olacaktır.

19.yy'da büyük kapitalist sömürgecilerin,Osmanlı-İran-Kürdistan ve tümüyle Orta-Dogu ve Balkanlarla ilgili projeleri ve çalışma yöntemleri Marks tarafından şöyle değerlendiriliyor:

"Dolaysız Hindistan yolunun keşfinden önce,İstanbul,geniş bir ticaret faaliyetinin pazarıydı;bu günde,Hindistan ürünlerinin İran,Tahran ve Türkiye yoluyla karadan Avrupa'ya gelmesine rağmen,Türk limanları Avrupa ile Asya'nın iç bölgeleri arasında yapılan ve gittikçe artan büyük bir ticaret faaliyeti göstermektedirler.Haritaya göz atacak olursak bu durumun apaçık olduğunu görürüz...Bir başka önemli ticari faaliyet üzerinde durmak gerekir.Asya Türkiye'sinde İstanbul ve özellikle Trabzon,Asya'nın iç bölgelerine Dicle ve Fırat vadilerine İran ve Türkistan'a yönelen kervanların kalktığı belli başlı pazarlardır...Ticaretin ve genel olarak Karadeniz ticaretinin ne kadar gelişmekte olduğunu Manchester borsasında gözlemek mümkündür."(Şark Meselesi,K.Marks,sayfa 26-27)

Marks'ın bize çizdiği tabloya bakılırsa tüm ticaret yolları ve konaklama alanları Kürdistan üzerinde inşa edilmiştir.Yani Kürdistan bu yapıyla ana kavşak rolündedir.Trabzon'dan Tahran'a-Buhara'ya-Şiraz'a-Basra'ya-Suriye çölüne ve İstanbul'a uzanan ticaret yolları... Dicle ve Fırat vadisine Trabzon'dan kalkan kervanlar ve takip edilen yollar...

Görüldüğü gibi ticaret merkezlerinin gidiş,dönüş yolları Kürdistan'ı dört taraftan sarmış bir yumak gibidir.Ayrıca Marks,bu dönemde gerek Rus,gerekse İngilizlerin ticarete rekabet halinde olduklarını ve Rusların giderek gerilediğini,denetimin İngilizlere geçtiğini belirtmektedir.Önceki yazımızda kapitalist dönemdeki sömürgeciliği an-

latırken,19.yy'la yaklaşıırken İngilizlerin her alanda üstünlüğü ele geçirmiş olduğunu da belirtmiştik.İşte bu üstünlük bir kez daha Kürdistan'da da Marks'ın belirttiği gibi görülmektedir.

Ticaretin büyük bir hızla geliştiğini kaydeden Marks,bu gelişmiş ticaretin Manchester borsasında gözlenebileceğini özellikle vurgulamaktadır.Marks ticaretin gelişkinliği ile ilgili olarak şu rakamları vermektedir:

"Yıl	Sterlin
1840.....	1.440.592
1842.....	2.068.342
1844.....	3.271.333
1846.....	2.707.571
1848.....	3.626.241
1850.....	3.762.480
1851.....	3.548.595

(age,sayfa 28)

Bu gelişkin ticaret hacminin bir sonucu olarak gerek askeri ve gerekse ticari rekabetin artacağı da kuşkusuzdur.Bu kuşğunun varacağı sonucu Marks,şöyle özetlemektedir:

"...18.yy'ın sonundan bu yana,Avrupa kıtası üzerinde sadece iki kuvvet kalmıştır.Bu iki kuvvet mutlakiyetçiliği ile Rusya;ve demokrasi ile devrimdir.Bu anda,devrim ortadan kaldırılmış gibi görünmektedir.Ama aslında her zamandan daha canlı ve korkutucudur.Milan'da ki son ayaklanma haberi geldiği zaman gericilerin duymuş olduğu korku,bunun en açık delilidir.Ama Rusya Türkiye'yi egemenliğine aldığı zaman,kuvveti aşağı yukarı yarısı kadar artacak ve birleşmiş Avrupa'dan daha üstün olacaktır.Bu durumun gerçekleşmesi devrim davası bakımından dile getirilemeyecek kadar büyük bir talihsizlik olacaktır.Osmanlı İmparatorluğunun her zaman mümkün olan parçalanması gerçekleştiği taktirde,Türk bağımsızlığını korumak ya da Rusların ilhak projelerini yoketmek,üzerinde durulması gereken meselelerdir.Bu noktada,devrimci demokrasi ile İngiltere'nin menfaatleri birbirine sıkıca bağlı halde bulunmaktadır. Ne demokrasi ne de İngiltere Çar'ın, İstanbul'u başşehirlerinden biri haline getirmesine göz yumamaz.Durum kötü bir şekle dökülürse,demokrasinin de İngiltere'nin de aynı enerjik mukavemeti gösterecekleri bellidir." (age,sayfa 31)

Dikkat edilirse,Rusya'nın tüm projeleri Osmanlı İmparatorluğunu egemenliğine alıp parçalamak,Avrupa'da ki kapitalist sömürgecilere bir tehdit unsuru olmaktır.Ancak,Avrupalı büyük kapitalist sömürgecilerin bu plana karşı durdukları da belirtilmektedir.Daha önce Balkanlardaki hareketlerin(Yunanistan,Sırp)büyük sömürgeciler tarafından desteklenerek başarıya ulaştıklarını belirtmiştik.Aynı konu ile ilgili olarak

Marks'ın dediklerine bakalım:

"Rusların dini ile,Türkiye Avrupasındaki halkın onda dokuzunun dini aynıydı;dilleri de yedi milyon Türk tebasının dilinden pek az farklıydı.Öte yandan Rusların, bir yabancı dili iyice bilmeden kolayca konuşmak konusunda gösterdikleri malum yatkınlık; bol para alan Rus casuslarının Türk meselelerini iyice öğrenmelerini mümkün kıldı.Yüzlerce Rus casusu Türkiye'yi dolaşıyor ve Rum hristiyanların dikkatini,Ortodoks hükümdarın,tabii şefin ve kurtarıcının üzerine çekiyordu,Casuslar,bu aynı hükümdarı,güney Slavlarına eninde sonunda,aynı tahtın çevresinde büyük Slav ırkının bütün gruplarını toplayacak ve bu ırkı,Avrupa'yı egemenliği altında tutan bir ırk haline getirecek olanguçlü bir çar olarak tasvir ediyorlardı.Rum klisesine mensup din adamları,aradan çok geçmeden,tek bir amacın çevresinde toplanmıştı.Bu amaç yukarda sözü geçen fikirleri yaymaktı.1809 Sırp ayaklanması ve 1821 Yunan isyanı az çok,Rus parası ve nüfuzu ile kışkırtılmış hareketlerdi.Ve Türk paşalarının merkezi idareye karşı isyan bayrağını açtığı her yerde,Rus entrikaları işe karışmış bulunuyor ve Rus parası rol oynuyordu.Batı diplomatları,Türkiye'nin içişleri hakkında kafa patlatıp dururken ve en önemli meseleler hakkında söyleyecek tek bir söz bulamazken;savaş ilan edildi.Ruslar Balkanları istila ettiler ve Osmanlı İmparatorluğu parçalandı." (age,sayfa 33)

Görüldüğü gibi 1809 Sırp ayaklanması ve 1821 yılındaki Yunan isyanı Rus parası ve nüfuzu ile karıştırılmış,neticede Balkanları istila eden Ruslar tarafından Osmahlı İmparatorluğu parçalanmıştı...

Eurada dikkate değer bir iki konu vardır.1809 Sırp ve 1821 Yunan ayaklanmaları olduğu dönemlerde ne Sırlarda ne de Yunanlılarda ciddi bir sermaye birikimi ve kapitalist gelişme söz konusu değildir.Ancak gelişen ticaretin neticesi yaratılan ulaşım ve beliren cılız kapitalist ilişkileri kısır bir şekilde gözlenebilmektedir.Aynı konuyla ilgili olarak Marks şöyle diyor:

"...güneyli Slavlar,tek başına medeniyeti temsil eden bir kitle olarak görünmektedirler.Bunlar bir millet halinde teşekül etmiş değildir,ama daha şimdiden,(makalenin yazılış tarihi 1853-Bizim Notumuz) Sırbistan'da bir milletin sağlam ve nisbetten kültürlü bir çekirdeğini teşkil etmektedirler.Slavların kendilerine sayıca çok üstün olan bir düşmana karşı 11 yıl yiğitçe savaşarak elde etmişlerdir.Sırp- lar,son yirmi yıl içinde genel kültür bakımından büyük ilerlemeler gerçekleştirdiler." (age,sayfa 42)

Marks,Sırlarda bir milletin sağlam ve nisbeten kültürlü bir çekirdeğin teşekülünden bahsetmektedir.Aynı dönemlerde Marks'ında belirttiği gibi ticaret yollarının Kürdistan'da geçişine,Kürdistan üzerinde ki kapitalist sömürgecilerin rakabeti,hürdistan'da da böyle bir çekir-

değin varlığını göstermektedir. Hele Osmanlı ticaretini ellerinde bulunduran Ermenilerin, Kürdistan nüfusunun önemli bir kısmını teşkil etmesi, Kürdistan'da ulusal bilinç ve kapitalist ilişkileri kanıtlamaya yetecek büyüklüktedir. Ermeni tüccarların varlığını Marks, şöyle izah etmektedir:

"...Türkiye tüccarları kimlerdir acaba? Şüphesiz ki Türkler değil... Büyük limanlarda yerleşmiş olan Rumlar, Ermeniler, Slavlar ve Batılılar bütün ticareti ellerinde tutmaktadırlar..." (age, sayfa 37-38)

Sözkonusu limanlar hangileridir? Karadeniz (Trabzon), Basra körfezi Boğazlar (İstanbul), ve Akdeniz (Mersin) dir. Dikkat edilirse dört deniz arasında kalan ve mevcut alanın önemli bir bölümünü oluşturan Kürdistan'dır. Sürekli gelişen ticaretin Kürdistan'ı etkilememesi düşünülebilir mi?

1838 yılında Osmanlı İmparatorluğunun, sömürgeci kapitalistlerle yaptığı ticaret antlaşması giderek Osmanlı İmparatorluğunu sömürgeleleriyle birlikte kapitalist sömürgecilerin denetimine sokuyordu. Artık Kürdistan, İran ve Osmanlı İmparatorluklarını ilgilendiren bir sorun değil, ama aynı zamanda Osmanlı-İran sömürgeci imparatorluklarıyla, büyük kapitalist sömürgecilerin iştahını çeken ve onları doğrudan ilgilendiren bir sorun olmuştu.

Dikkat edilirse bu tarihi takiben Osmanlılarda, batılılaşmaya yönelik bir özenti de hızla yaygınlaşmış, özellikle teşvik edilmiştir. 1839 Gülhane Hattı-Hümayunu ve 1856 Tanzimat reformları hep batılılaşmayı teşvik eden reformlardı. Daha sonraki reformlarda aynı amaca yönelikti. Ayrıca bu reformlar, bağımlılığı da gittikçe artırıyordu. Yani kapitalist sömürgecilerin denetimi bu reformlar neticesi gittikçe geliyordu. Öyleki bu batılılaşma hastalığı emperyalist çağda da devam etti. Kemalist diktatörlükten milli şefe (İsmet İnönü), Menderes ve günümüze kadar devam eden bu hastalık, hep bağımlılık ilişkilerinden kaynaklanan durumuydu. İzah edilmektedir. Kuşkusuz bu batılılaşma ve günümüze kadar devam eden bağımlılık ilişkileri, işbirlikçi sömürgeci Türk burjuvazisinin sınıfsal yapısından kaynaklanmaktadır.

19. yy'ın ikinci yarısından sonra kapitalist sömürgecilerin rekabetleri durmadan devam etti. Bu rekabetlerin bir alanı da Kürdistan'dı. Gerek Osmanlı ve gerekse Kürdistan pazarları üzerinde yaptıkları rekabetler ve savaşlar Kürdistan'da hayatı dayanılmaz bir hale sokmuş, ekonomik gelişmeye de büyük darbeler indirmiştir.

Kapitalist sömürgecilerin denetimine giren Osmanlı ve İran imparatorlukları, kapitalist sömürgecilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde çeşitli değişik durumlar yaratarak, sömürgelerini de ellerinde tutarak kapitalist efendilerine tüm zenginlik kaynaklarını peşkeş çektiler. Bu aynı zamanda Kürdistan'daki üretici güçlerin gelişmesine de bir darbeydi. Kendi yoz kültürlerini de aktaran kapitalist sömürgecilerin yanı-

sıra, İran ve Osmanlı sömürgecileride kendi yoz kültürlerini Kürdistan' a aktarmaktan geri kalmadılar.

Savaş alanlarında ve geliştirilen ticaret yollarında angarya çalıştırılan Kürdistan halklarında (hele feodallerin ayakta kalması için direnen kapitalist sömürgecilerin çabaları), normal gelişme süreci izleyen bir ekonomiden elbette bahsedilemezdi. Ancak kapitalist ilişkilerin cılız da olsa 19.yy'ın son çeyreğinde belirginlik kazandığı da inkar edilemez. Söz konusu durumla ilgili olarak Nikitin şunları söylemektedir:

"...18.yy'ın sonunda ve 19.yy'ın başında, Kürdistan'ın feodalleşmesi yalnız tamamlanmakla kalmamış, aynı zamanda mantıki sonucuna da ulaşmıştır... Vilçevsky'nin kanısına göre, 19.yy'ın başından bu yana Kürt feodalizmi kendiliğinden tükenmişti ve geniş nitelikli klanların çözülüp aşiretler içinde erimesinden sonra kısmen kendi etkisi altında doğan yeni ekonomik güçlerin gelişmesine artık uygun düşmüyordu. Aşirette bir takım dönüşümlere uğrayacak ve feodal şefin rolü, yeni bir ekonomik ve toplumsal etken karşısında giderek silinecektir. Vilçevsky, bu etkeni, "kapitalist" usullere göre hayvan yetiştiricilerini sömüren oba-başının kişiliğinde görmektedir." (Bazil Nikitin, Kürtler, Cilt 1, sayfa 257-258)

"Oba-başının... giderek önem kazanması, Kürtlerin hayvancılık yönündeki doğal ekonomisinin gittikçe bezirganlaşmasına sıkı sıkıya bağlı ve küçük iç pazarların artan etkinliği ile ilgilidir. Aynı zamanda Kürt köylülerinin en yoksul tabakaları, artık kendi küçük işletmelerini zarar etmeden sürdüremez oluyor ve emek-güçlerini satmak zorunda kalıyorlardı; bu ise, Kürt toplumunun kapitalistleşmesi sürecini hızlandırıyor ve feodal ilişkileri zayıflatıyordu. Böylece, aşiret 19.yy boyunca yavaş yavaş çözüldü, Kürt topluluğunun toplumsal ve ekonomik yapısı dönüşüme uğradı." (age, sayfa 269)

19.yy başında Kürdistan'da feodalizmin tükendiğini kaydeden Nikitin, 19.yy'dan önceki dönemlerde bile Kürdistan'ın ücra köşelerinde kapitalizmin varolduğunu kanıtlayan gözlemlerini şöyle sıralamaktadır: "...Kürdistan'ın ücra köşelerinde bile vaktiyle bazı kapitalizm biçimlerinin varolduğunu kanıtlayan bir çok gözlemler sıralanabilir. Gerçekten de Kürdistan, Bağdat'ı, İstanbul'u, Suriyeyi hayvan bakımından besleyen bir merkez hizmetini görüyordu. Aynı zamanda, yün ve yünlü, bal, mazı, kitre ve bazı boya maddeleri ihraç ediyordu. Silahları, pamuklu ve ipekli dokumaları, şeker ve diğer büyük tüketim maddelerini ise ithal ediyordu. Böylece, ihracatın ithalatı aştığı ve ithal edilen maddelerin-silahlar dışında-başlıca müşterisini oluşturan yerleşik Kürtler kadar göçebe Kürtlerin de elinde büyükçe paralar kaldığı varsayılabilir. İstanbul her yıl Kürdistan'dan canlı olarak aşağı yukarı 1,5 milyon baş koyun-keçi alıyordu... Bitkisel ürünler arasında aşağı yukarı 35 bin lira tu-

tarında mazi ihraç ediyordu.Sakız ağacının(bir çeşit reçineli fıstık ağacı)meyvasından sabun imalinde kullanılan yağlı bir madde çıkarılıyordu.Kök boyası da ihraç edilen boya maddeleri arasındaydı.Ayrıca, Cezire civarında çıkan ve tiftiği çok makbul tutulan yonde bol miktarda ihraç ediliyordu...Diyarbakır'da malep iplikleri gibi parça halinde satılan ipeklileriyle ünlüdür,ama çok daha ucuz oluşu bu ipekliye Karadeniz sahiline kadar geniş bir müşteri kitlesi sağlar.Böylece,19. yy'ın ortasına doğru Türkiye Kürdistan'ının yılda toplam olarak 700. 000 lira tutarında ürün sattığı hesaplanıyordu...Ayrıca,Tebrizli,Ürmiyeli,Keşanlı,Yahudiler,Ermeniler ve Türkler de değişim yapmak üzere mallar getirirler.'erliler Türk hükümetinden gizli olarak demir ve kurşunda işletirler.Bunları hem muhtaç oldukları araçları yapmakta kullanırlar,hem de satarlar."(age,sayfa 112-113-114)

Nikitin'in bu gözlem ve belirlemeleri tartışma götürür niteliktedir.Ancak bizi ilgilendiren,19.yy'dan önce de Kürdistan'da gelişkin bir ticaretin varlığı ve 19.yy Kürdistan'ındaki hareketlerin hangi ekonomik temel üzerinde yükseldiğidir.Kürdistan'daki hareketlere geçmeden,Alman sömürgecilerinin(Kapitalist)Osmanlılarla ve diğer kapitalist sömürgecilerle olan ilişkilerine kısaca değinelim.

Dikkat edilirse 19.yy ve sonrası rekabet ve sömürge edinme çabaları Orta-Doğu'da büyük boyutlara ulaşmıştı.Öyleki devam eden rekabetler, gelişen kapitalist ilişkilere,tekkelleşmeye ve yeniden paylaşmaya,ve yeniden savaşları yaratmaya ve bilinen 1. Emperyalist paylaşım savaşının neticelerine götürmüştür.İşte Osmanlı İmparatorluğunu 1.Emperyalist savaşa sürükleyen şartları,Alman kapitalistleriyle girdikleri ilişkileri kavrarsak,ancak çözebiliriz.

Osmanlıların,Alman kapitalist sömürgecileriyle ilişkilerini LOTHAR RATMAN, Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi adlı eserinde şöyle izah etmektedir:

"Osmanlı imparatorluğu ile Almanya arasında ilk ticaret anlaşmaları 1839 da Lübeck,Bremen,Hamburg ve Hans kentleri ile ve 1840 yılında Prusya ile yapılmıştır.Kapitalizmin yeni yeni serpildiği bu dönemden itibaren Almanya'nın gözleri Osmanlı imparatorluğuna çevrilmeye başladı.

Dr.Ernst Jackh şöyle konuştu:"Orada,Türkiye'de Anadolu ve Mezopotamya var.Anadolu,doğan güneş ülkesi.Mezopotamya ise eski bir cennet. Bu adlar bizim için birer simge olmalıdır."Alman basını"Yeni dünyaya değil,Mezopotamya'ya.:"sloganını atmıştı."(Lothar Ratman,Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi,Sayfa 9-11)

Alman basının Mezopotamya'ya ilgisi çarpıcı bir şekilde görülmektedir.Daha önce,1838 yılında ticaret anlaşmasının yapıldığını söylemiş-tik.Ve Marks'tan alıntılarla sunduğumuz İngiliz ve Rus sömürgecileri-

nin rekabetlerinden söz etmiştik.İşte bu dönemde adım adım Alman kapitalistlerinin de,gündeme girdiğini ve özellikle Kürdistan'ı hedef seçtiğine tanık oluyoruz.Lurdaki çarpıcı özellik nedir? Mezopotamya neden hedef seçilmiştir? Bilindiği gibi Mezopotamya'nın büyük bir bölümünü Kürdistan toprakları oluşturuyor.Ayrıca defalarca söylediğimiz gibi,yeraltı ve yerüstü kaynakları oldukça zengindir.ve bu dönemde artık bu zenginlikler keşfedilmiştir. Bunların yanısıra,Kürdistan en önemli ulaşım merkezi ve giriş noktalarının en stratejik bölümünü oluşturuyor.Tüm bu özellikler gözönüne alınırsa,Kürdistan'ın somut durumuna olan talep kendiliğinden anlaşılmış olur.

Alman kapitalistlerinin bu sömürü projelerine karşılık,Osmanlılar oldukça Almanlara yakınlık gösterdiler.Onların projelerini pratikte uygulamasına istahlı olarak göründüler.Ta ki,binlerce insanın kırımına uğradığı 1.paylaşım savaşındaki yenilgisine kadar...

"Alman emperyalizmi,Bağdat demiryolunun yapımı ve aşırı kârlar elde ettikleri silah ticareti yoluyla,Anadolu köylülerinin iliklerine dek sömürülmesine ve Birinci Dünya savaşında yüzbinlerce Anadolu insanının Alman sermayesi ile maceracı Jön-Türk burjuvazisi uğruna kırılmasına neden oldu.Türkiye'nin dış ticareti de savaş öncesi yıllarda Almanya'ya bağımlı olmuştü.1938 yılında ihracatın % 42.9'u ve ithalatın % 51.4'ü Almanya ile yapıliyordu."(age,Sayfa 15-17)

Görüldüğü gibi 1.paylaşım savaşında yenilgiye uğrayan Osmanlıların bağımlılık ilişkileri,bizim de daha önce vurguladığımız gibi 1900 lerdan öncesine dayanıyor.1838 yılındaki ticaret anlaşmasıyla başlayan bu bağımlılık ilişkileri,1880'lere doğru giderek Osmanlıları yarı sömürge durumuna sokmuştur.İngiliz,Fransız ve Alman kapitalist sömürgecilerinin denetiminde bulunan Osmanlılar;sözkonusu sömürgecilere Kürdistan'ı birçok alanda peşkeş çekerek onları palazlandırıyor,kendi sonunu da yaklaşıtıyordu...

Gerek Osmanlıların denetimindeki Balkan ülkelerini,gerekse Kürdistan ve diğer ülkeleri talana kalkışan ve Osmanlılarla birlikte bunu gerçekleştiren sömürgeciler(kapitalist),sömürge talanını daha kolay gerçekleştirebilmek ve daha fazla talana sahip olabilmek için ulaşım oldukça önem verdiler.Önceleri İngiliz ve Fransızların denetiminde geliştirilen demiryolları,sonradan Alman kapitalistlerinin denetimine geçti.Lothar Rathmann konu ile ilgili olarak şunları söylüyor: "Fransız şirketi,Anadolu demiryollarının yapımı için kurulan,merkezi Frankfurt(Main)da bulunan Philip Hozmann adlı Alman yapım şirketi ile birlikte çalışıyordu.Arazi yapısının çıkardığı güçlülklere rağmen yüzlerce kilometrelik bir hatın Anadolu yaylasına döşenmesi gerekiyordu ve demiryolu yapımı hızla ilerledi.1890 Haziran'ında İzmit-Arifiye hattı (41km),1892 Haziranında Arifiye-Eskişehir hattı (182 km)ve 1892 Aralıkta Eskişehirden Ankara'ya kadar olan son parça (263 km)işletme-

ye hazır hale geldi.

1888 yılına kadar Osmanlı imparatorluğunun Avrupa ve Asya topraklarındaki demiryolları Fransız, İngiliz ve bir ölçüde de Avusturya sermayesinin egemenliğinde bulunuyordu. Dört yıl sonra bu durum Deutsche Bank'ın yaptığı hamle ile kökten değişti. Artık imtiyazı alınan yada Balkanlar ve Yakın-Doğu'da daha önce işletmeye konan aşağı yukarı 2000 km uzunluğundaki bir demiryolunu Alman finans burjuvazisi denetlemekteydi. Böylece Deutsche Bank kısa bir süre içinde, Fransız ve İngiliz sermayesinin Anadolu'daki sömürü alanlarına, demiryolu yapılan bölgelerden büyük bir taaruza girişti, ve Alman burjuvazisi için ekonomik ve siyasal açıdan önemli bir dayanak noktasını sağlamlaştırdı. (age, Sayfa 49) "Deutsche Bank'ın Yakın-Doğu'ya yayılışı, "Wilhelm Strasse" ile Sultan Abdulhamit'in gerici despotik rejimi arasında, hem Avrupalı rakiplere karşı, hem de Osmanlı imparatorluğu içinde Türk olmayan halkların bağımsızlık hareketlerine karşı sürekli olarak sördürülen sıkı bir işbirliğine yol açtı." (age, Sayfa 50)

Demiryolu ulaşımının tüm alanları kapsaması, ulaşım neticesi iktisadi ilişkileri de etkiliyordu. Kapitalist ilişkilerin toplum bünyesinde yarattığı yeni durum, kuşkusuz uluslaşmaya aday toplumlarda uluslaşmanın başlangıcı olmaktadır. Bu ölçüde feodal yapıya darbe vuran bu durum, Osmanlı imparatorluğunda yeni durumları da beraberinde getirmiştir. Sözkonusu yeni durum feodalizmi tasfiyeye yönelik değildi. Kuşkusuz feodalizmi bir ölçüde çözüme götürüyordu. Ancak çok milliyetli bir devlet olan Osmanlı imparatorluğu, ayrılmak isteyen uluslara karşı veya feodal despotizme, zulme ve sömürüye karşı direnen halkların Osmanlı ve kapitalist sömürgeciler tarafından bastırılıp, feodal bey ve aşiret reisleriyle de özel ilişkilere götürmüştür. Ve feodal yapı, aşiret ilişkileri özellikle ayakta tutuluyor, bunların kurumlaştırılmasının devamında ısrar esas alınıyordu. Hatta yolların yapımında yüzlerce işçi angarya çalıştırılıyor, uyanışın geriletilmesi için en iğrenç yöntemler seçiliyordu. Zaman zaman dinsel, etnik ve mezhepsel yönden çelişkiler yaratılarak halklar birbirine kırdartılıyordu. Örneğin; 1894 Ermeni katliamı...

Yukardaki alıntıda da görüldüğü gibi, Türk olmayan halklara karşı uygulanan ve bağımsızlık hareketlerine yönelen bu saldırı, kuşkusuz tekelleşmeye varan ve emperyalist aşamaya adım adım yaklaşan büyük kapitalist güçlerin kendi sömürüleri için giriştikleri iğrençlikler olarak bilinmelidir. .

Evet, 1890'lara gelindiğinde artık kapitalizm tekelleşme aşamasına varmıştı. Ve Lotharın da belirttiği gibi artık finans-kapital (tekelleşen sanayi ve banka sermayesi) gelişmelere damgasını vurmaktaydı. "Alman finans kapitali ile Osmanlı despotizmi arasındaki işbirliği, daha 1890 yazında pekişmeye başlamıştı. Anadolu Şimendifer Şirketi İzmit-

Ankara hattının çalışmalarını bitirmeden önce, Alman hükümetince desteklenen Deutsche Bank, Eskişehir-Konya arasında, Afyon üzerinden geçen yeni bir hatın yapımı için imtiyaz talebinde bulundu. Anadolu koşulları içinde oldukça yoğun bir nüfusa sahip olan ve iktisadi açıdan nispeten gelişkin olan bu bölgeyi Fransız-İngiliz imtiyaz sahipleri; o sırada İzmir-Kasaba(Turgutlu) ve İzmir-Aydın arasında çalışan kendi demiryolu hatlarının hinterlandı sayıyor, diğer yandan da bu bölgeyi kendi sömürü alanlarına doğrudan katmayı tasarlıyorlardı. Deutsche Bank hem Fransızlara hem de İngilizlere karşı bir savaş ilanı anlamına gelen bu imtiyaz anlaşması ile, bu tasarıları önlemeye kalktı. 1888 Ankara imtiyazı alınırken Fransız direnciyle karşılaşan Deutsche Bank, İngiliz finans dünyasının desteğini hesaba katabiliyordu..."(age, Sayfa 52-53)

Demiryolu yapımının Almanların kesin denetiminde devam etmesiyle birlikte diğer sömürgecilerle(kapitalist)var olan çelişkilerde gittikçe boyutlanıyordu. Bir taraftan aynı dönemlerde Kürdistan'da durmadan devam eden direnişler, diğer tarafta Balkanlardaki ulusal hareketlerin doruk noktasına ulaşması Osmanlı-Alman işbirliğini güçlendirirken, Osmanlı ve diğer sömürgecilerin çelişkilerini de artırıyordu. Söz konusu durumla ilgili olarak Lothar şu bilgileri veriyor:

"Yeni imtiyaz, Eskişehir-Konya, İzmit-Ereğli ve Ankara-Kayseri hattıyla Sivas, Diyarbakır ve Bağdat'a olan uzantılarının yapım hakkını Almanlara veriyordu. Konya hattının yapımına Frankfurt Holzmann firmasınca derhal başlandı ve yapı 1896 da bitti. Alman devletinin açık desteğiyle, Alman sermayesi, Osmanlı İmparatorluğunda şimdi yaklaşık 1020 km uzunluğunda tamamlanmış bir demiryolu ağının denetimi altında tutuyordu. Bu ağ Anadolu Demiryolları adı altında toplanıyordu. Alman burjuvazisinin sağladığı bu başarıdan sonra Avrupa banka sermayesinin ve hükümetlerin Osmanlı İmparatorluğunda yeni demiryolu imtiyazları elde etmek için giriştikleri kavga hızını yitirdi. İngilterenin Osmanlı İmparatorluğunu paylaşma planı, Abdülhamit'in tekelci Alman sermayesince de desteklenen Ermeni kıyımı, Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında patlak veren savaş gibi sorunlar ön plana çıktı. Yinede Konya hattının bitirilmesinden hemen iki yıl sonra, yeni demiryolu imtiyazları ele geçirmek için girişilen büyük av bütün şiddetiyle yeniden başladı. Bu çatışmanın doğmasına, padişah ile Alman hükümetinin demiryolu yapımını Bağdat'a dek uzatmak istemesi neden oldu."(age, Sayfa 54)

"Krupp'un yürüttüğü silah teslimatı ve Deutsche Bank'ın Anadolu Demiryollarının yapımını üstlenmesi, yalnızca Hamburglu armatörleri doğu ticaretine gittikçe artan çapta katılmaya teşvik etmedi. Alman ihracat sanayinin bir bölümünde Yunanistan'a, Anadolu'ya, Suriye'ye ve Filistin'e yönelen meta ihracatını çoğaltmak amacıyla, 1890'da Alman makina fab-

rikalarından ve dökümhanelerinden oluşan, ihrac birliği adlı bir örgüt kurdu. Kuruluş sermayesi 500.000 Mark'a ulaşan birlik İstanbul'da sürekli bir sanayi sergisi ve mal deposu açtı. Ayrıca İzmir, Mersin, Halep, Beyrut, Şam, Hayfa ve Yafa'da ticari temsilcilikler kurdu. Bütün bu çalışmalarla Export-Verband (İhrac Birliği) Osmanlı İmparatorluğunun Asya topraklarında önceleri çok sınırlı olan Alman ihracatını çoğaltmaya ve metal, makina sanayi alanında çok güçlü olan İngiliz, Belçika rekabetini saf dışı etmeye çalışıyordu. Bunun yanı sıra 1899 Mayıs'ında merkezi Berlin'de olan ve İstanbul, İzmir ve Kahire'de şubeleri bulunan Deutsche-Orientalistische Exportgesellschaft (Alman Doğu İhracat Şirketi) kuruldu." (age, Sayfa 58)

Dikkat edilirse salt demiryolları üzerinde rekabetler sürmüş değildir; limanların ele geçirilmeside aynı durumla ilgili olarak rekabet alanı teşkil ediyor ve ağırlık noktası Alman kapitalistlerince ele geçiriliyordu. Deniz ticaretinin ve limanların ele geçirilmesi daha ziyade Kürdistan ve Orta-Doğu'daki diğer petrol yataklarının talanında yatıyordu. Konu ile ilgili olarak Lothar'dan son bir kaç alıntıya daha yer verelim.

"Almanya'nın tüm sömürge alanlarının tersine, karayolu ile ulaşabilen bir bölgeydi söz konusu olan; ve bundan dolayı İngiliz savaş filosunca abluka uygulanma olasılığı yoktu." (age, Sayfa 70)

"1890'larda bile Almanya'da, Yakın-Doğu'daki yayılmayı arka plana itip engelleyeceği korkusuyla savaş filolarının oluşturulması ihmal olunabiliyordu, ama petrol yatakları için verilen uluslararası kavganın başlaması ile birlikte, sağdat demiryolu stratejisinin en etkin savunma araçlarından biride denizcilik olacaktı. Yeryüzündeki en önemli petrol bölgeleri o dönemde hasım İngilizlerin elinde bulunuyordu. Savaş durumunda petrol bölgelerinde tecrit olma ihtimali, Alman emperyalizmi açısından çok büyük bir tehlike talihi almıştı. Bunun sonunda, Mezopotamya'daki petrol yatakları çok büyük bir önem kazanmıştı. Bu bölgede henüz petrol çıkarılmamıştı, ama varlığı biliniyordu. Bölgeye karayoluyla ulaşılabiliniyordu, bölge üstelik İngiliz savaş filosunun atış alanı içinde de değildi. Bu nedenlerden dolayı, Akdeniz'de dolaşan Alman savaş filolarının güçlendirilmesi, bu gemilerin Osmanlı limanlarını düzenli olarak ziyaret etmesi, bu güç gösterileri kanalıyla Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğundaki siyasal nüfuzunu yükseltmesi amaçlanmaktaydı." (age, Sayfa 78-79)

"Bu demir yolu projesi açığa çıkar çıkmaz, Rus hükümetince protesto edildi İngiltere'de geniş bir anti-Alman kamuoyu gelişti, diğer yandan Büyükelçi Marschall 1899 Eylülünde Deutsche Bank'la ön anlaşma konusunda Abdulhamit'i ikna etti. Bu ön anlaşma ile imtiyazın Alman finans kapitaline verilmesi kesinlik kazanıyor ve tehlikeli olabilecek İngi-

liz rekabeti-o sıralarda Londora'daki büyük bankalar devlet teminatı olmadan çalışmayacaklarını açıklamıştı-sarayda bir toplantı yaptı.Nazırlar Konyadan Bağdat-Basra'ya dek uzanan hattın yapım imtiyazının, yüksek bir km teminatıyla Deutsche Bank'a verilmesini kararlaştırdılar.Ön anlaşma 24/Aralık/1899'da Siemens tarafından imzalandı.

Osmanlı İmparatorluğuna siyasal ve ekonomik alanda sızma konusunda Alman finans kapitalinin kazandığı bu yeni başarı,Almanya'daki egemen sınıflarca coşkuyla karşılandı.(age,Sayfa 82-83)

"Alman emperyalizmi 16/Ocak/1902'de son darbeyi büyük bir başarıyla indirdi.Bu tarihte ikinci Abdulhamit kesin intiyaz anlaşmasını imzaladı.Deutsche Bank tarafından denetlenen Anadolu Şimendifer Şirketi, 99 yıl süreyle,Konya'dan başlayan ve Karaman,Ereğli,Adana,Hamidiye,Kilis,Tel Habeş,Nusaybin,Musul,Tekrit,Saciye,Bağdat,Kerbela,Necf,Zübeyr,Basra üzerinden İran körfezine ulaşan ana hattın ve İskenderun körfezindeki Kastopola,Urfa'ya,Tel Habeş'ten Halebe,Saciye'den İran sınırındaki Haniki'ne ayrılan yan hatların yapım ve işletme imtiyazını ayrıca Diyarbekir,Harput,Maraş,Birecik ve Mardin'e uzanan diğer bir dizi yan hattın öncelik hakkını aldı.Bunun dışında Kastopol,Bağdat ve demiryolunun bitim noktasındaki liman tesisleri,Kurulacak olan bütün yan tesislerle birlikte şirkete ait olacaktı.Kilometre teminatı Osmanlı İmparatorluğunda daha önce görülen düzeyi aşıyordu:16.500 franktı.Yinede demiryolunun yapımına saptanan yapım süresi 8 yıl'dı ve hemen başlanamadı.Çünkü anlaşma finansman sorununu çözüme bağlamamıştı.Kilometre teminatı için gerekli olan fonlar,ancak Osmanlı devlet gelirleri yükseldikten sonra yaratılabilecekti.(age,Sayfa 85)

"...Abdulhamit ile çevresinde ve Osmanlı kabinesinde yeralan Alman yanlısı klik,Deutsche Bank ile "Dışişleri Bakanlığının"planını çabucak benimsedi.Çünkü imparatorluğun Arab topraklarında doğmaya başlayan bağımsızlık hareketlerini,askeri birlikleri hızla taşıyarak bastırabilmek açısından bu demiryoluna ihtiyacı vardı.(age,Sayfa 88)

Alıntılar oldukça meseleyi açık bir şekilde sergilemektedir.Yani yoruma yer vermeyecek kadar açıktır.Okuyucularımız tarafından neden bu kadar alıntılara yer verdiğimiz eleştirilebilir.Ancak Kürdistan'ın 19.yy'daki konumu ve içinde bulunduğu süreç çok önemlidir.Dünyanın durumu ,gelişen ulusal hareketler ve Kürdistan'daki etkileri bilinmeden çözüme ulaşmak oldukça güçtür.Kaldıki dünyanın ve Kürdistan'ın 19.yy'da girdiği hızlı sürece rağmen Kürt ulusunun 1960'lardan sonra uluslaşma sürecine girdiğini savunan sözde siyasetlerde henüz Kürdistan'da boy göstermektedir.Bu itibarla meselenin doğru kavranabilmesi ve ülkemizin somut durumuyla ilgili olarak ciddi olmak istiyorsak gerektiğinde alıntılara yer vermekten çekinmeyeceğiz.

Toparlayacak olursak:

Kapitalizm ülke sınırlarını aşarak 19.yy'da dünya sistemi haline gelirken,Kürdistan bu dönemde çok büyük ve çok hareketli olaylara sahne oldu.Sözkonusu olay ve hareketler büyük sömürgeci güçlerin(kapitalist sömürgeciler)rekabetleri neticesi doruk noktasına ulaştı.

Yani:

- 1- 19.yy sonlarında kapitalizm artık bir dünya sistemi haline gelmişti. Kürdistan bu tarihten itibaren bu sistemin etkisi altına girecekti.
- 2- Orta-Doğu,Balkanlar ve Kürdistan kapitalist sömürgecilerin kendi sömürüleri için giriştikleri rekabetleri ana üssünü oluşturmuşlardı.
- 3- Rekabetler naticesi Orta-Doğu ve Balkanlara giren kapitalist sömürgeciler,sözkonusu bölgeleri talan için her yöntemi deniyerek rekabetlerini şiddetlendirerek,çeşitli yollarla ülkeleri ve halkları kendilerine bağlıyor,sömürüyor ve sömürgeleştiriyordu.
- 4- Kapitalist sömürgecilerin rekabet alanlarından biri olan Osmanlı İmparatorluğu (Kürdistan'ın bir kısmı dahil)1838 yılındaki ticaret anlaşmasıyla giderek yarı-sömürge bir duruma dönüşmüştür.(1880'lerde)
- 5- Yarı-sömürge olan Osmanlıların sömürgesi Kürdistan ise,aynı tarihleri takiben yabancı kapitalistlerin cirit attığı bir alan haline gelmişti.
- 6- Kapitalist sömürgecilerin denetimine giren Osmanlı ve İran imparatorlukları(ki İran'da aynı tarihlerde kapitalist sömürgecilerin denetimine girmişti)efendilerini tatmin için kapitalist sömürgecilere her türlü imkanı yaratarak ülkelerin yeraltı ve yerüstü tüm zenginlik kaynaklarını ucuz işgücünü ve bol asker gücünü peşkeş çektiler.
- 7- Kapitalist sömürgeciler,daha serbest ve daha hızlı bir şekilde zenginlik kaynaklarını talan edebilmek için olanaklarını kullandılar. Ve hızlı bir şekilde en ücra köşelere varacak şekilde demir ve ulaşım yollarını inşaya başladılar.
- 8- Ulaşımın ve limanların ele geçirilmesi üzerindeki rekabetler bir taraftan İran ve Osmanlı İmparatorluğunu daha fazla bağımlı hale getirirken,diğer taraftan Osmanlı ve İran'ın sömürgeleri arasında uluslaşmayada ön ayak oldular.Ancak sömürgecilerin feodal vesaşiret kurumlarını özellikle ayakta tutması,sözkonusu sömürgelerin ekonmik,sosyal,siyasal ve kültürel gelişmesine engel teşkil ediyordu.
- 9- Tüm bu gelişmelere karşın Osmanlı ve İran sömürgecilerinin efendileri ile birlikte,sömürgeler ve bağımlı halklar üzerindeki baskıları da gittikçe şiddetleniyor,herhangi bir direnişe karşı acımasız davranıyorlardı.Baskıların tüm biçimlerine rağmen direnişler gittikçe hızlanıyor ve daha geniş alanları kapsıyordu.Böylece dünyada kapitalist gelişme bir sistemi yaratırken Balkan ve Orta-Doğu'da rekabetler sürdürülmüş,rekabetleri takibende ulaşım,talan ve baskı ise

uluslaşmayı getirmiştir.

Yukarda saydığımız bu nedenler Kürdistan'da şu tabloyu yaratmıştır:

Kürdistan üzerinde uzun dönemde varolan sömürgeci baskıların verdiği bunalım halkı silahlı direnişe götürmüştür. Silahlı direnişe geçen halka uygulanan ve soykırıma varan baskılar hareket alanlarını genişletmiş, halkı daha fazla direnişe zorlamıştır. İlk dönemler feodal-şeyh-aşiret reislerinin kendi kurumlarını muhafaza için giriştikleri hareketler giderek ulusal taleplere bürünerek geliyordu. Buna etkende:

a- Dünyadaki gelişme(kapitalizmin dünya sistemi haline gelmesi).

b- Osmanlı-İran İmparatorluklarının kapitalist sömürgecilerin denetimine girmesi ve Kürdistan'a kapitalist sömürgecilerin girip talana ortak olması.

c- Oluşturulan ticaret yolları ulaşımın yaygınlaşması ve Balkanlardaki ulusal hareketlerin Kürdistan'a yansması.

d- Sömürgecilerin Kürdistan'daki baskıları, yani genel olarak sömürgeci sistemin varlığı.

Kısacası:

19.yy'a girildiğinde ne Osmanlı ve İran İmparatorluklarında ve ne de Kürdistan'da ciddi kapitalist ilişkiler vardı. Ancak Kürdistan ve Ermenistan'da gelişen bir ticaretten bahsedebiliriz. Osmanlı ve İran sömürgecilerinin varolan sömürü ve zulmüne karşı girişilen hareketler giderek yaygınlaşmış, 19.yy'ın ikinci yarısından sonra ulusal talepler içeren hareketlere(kimi yerde)dönüşmüştür.

1838 yılında Osmanlı sömürgecilerinin kapitalist sömürgecilerle yaptıkları ticaret anlaşması, neticede kapitalist sömürgecilerin Kürdistan'a fiili girişin hızlandırmış ve bilinen ticaret yollarının gelişmesiyle direnişlerdeki ulusal talepleri geliştirerek yoğunlaştırmıştır. Demek ki Kürdistan'da uluslaşma süreci, dünyadaki durumla Balkanlardaki hareketlerle ve sömürgecilerin zulmuyla bağıntılı olarak 1850-1960 lardan sonra giderek belirginleşti. 19.yy'ın son çeyreğinde kapitalist ilişkilerin yaygınlaşması Kürdistan'daki uluslaşmayı etkiliyor, daha yeni dönemlere doğru gelişmeler kaydediyordu. Bunu şöyle özetleyebiliriz:

Kürt halkında uluslaşma ilk dönemlerde ulusal bilinçle belirmiş ki bu da sömürgeci baskılara ve aydın kadroların Kürdistan'a gelişlerine ve geniş boyutlu ilişkilerine dayandırılmaktadır. Zaman sürecinde gelişerek kapitalist sömürgecilerin varlık koşullarında, yani yabancı kapitalizminin Kürdistan'a girişiyle gelişmiştir.

Kürt halkı yabancı kapitalizmin Kürdistan'a girişiyle ve sömürge şartlarında uluslaşmıştır. Demek ki Kürdistan rekabetçi kapitalizmi yaşamamıştır. Bazı sözde siyaset sahipleri bu teze şöyle karşı çıkmaktadırlar:

"Yabancı kapitalizm uluslaşmayı sağlamaz. Kürtlere kapitalizm 1960'lar-

dan sonra girmiştir.Kürtler ancak savaş şartlarında uluslaşabilirler."

Dünya'da eşine rastlanılmayan bir belirleme:Doğrusu bu tezin sahipleri orjinal ve çok şey biliyorlar!Kutlamamak elde değil!!

Eğer gerçekten uluslaşma için her toplumun iç dinamizmi ile ve serbest rekabetçi kapitalizmin yaşanması doğru olsaydı,dünyada bir kaç ulus dışında (Fransız,Alman,İngiliz vs.)ulustan bahsedemezdik.Üstelik sözkonusu uluslarda bugün için emperyalist olanlar olacaktı.Ve gerek Kürtler ve gerekse diğer tüm sömürge ve yarı-sömürgelerin de ulus olmaması gerekirdi.Ancak bu tezi sanunan baylarımız,bilmiyorlarmıki,sömürgeciler ve emperyalistler de Kürtler ve diğer tüm sömürge halkları için aynı şeyi kullanıyorlar?! Kürtler ve diğer tüm sömürge halkların bu yüzden devlet olmaları sözkonusu değildir diyorlar!!!

Ayrıca şu soruyu sormak gerekir:

Kürtler ulus değillerse,neden ulusların kaderlerini tayin etme hakkını savunuyorsunuz?Ulusların kaderlerini tayin etme hakkı ne demektir?Halkların kaderlerini tayin etme hakkı ile ulusların kaderlerini tayin etme hakkı aynıdır?Aynı görüyorsanız Lenini bir daha okumanızı tavsiye ederiz.Belki o zaman saçmalamaktan vazgeçersiniz:

Dikkat edilirse hangi yönden bakılırsa bakılsın,bir maddi temeli olmayan iddalar bugün için kendini marksist ilan edenler tarafından savunulmaktadır.Konuyla ilgili olarak Stalin şöyle der:

"Örneğin,Gürcüleri ele alalım.Reform-öncesi Gürcüleri ortak bir toprak üzerinde yaşıyor ve tek bir dil konuşuyorlardı;ama genede,sözcüğün tam anlamıyla söylemek gerekirse,tek bir ulus oluşturmuyorlardı;çünkü,bir birinden kopuk bir dizi prenslikler biçiminde bölünmüş bulunduklarından,ortak bir iktisadi yaşam sürdüremiyorlar,yüzyıllar boyunca bir birleriyle savaşıyorlar,İran'lılar ile Türkleri birbirlerine karşı kışkırtarak,bir birlerini yıkıma uğrattıyorlardı.Bazen talihli bir Çarın gerçekleştirme başarısını gösterdiği prensliklerin geçici ve rastlansal birleşmesi de,en iyi durumda,prenslerin kaprisleri ve köylülerin kayıtsızlığı yüzünden hızla başarısızlığa uğramak üzere sadece yüzeysel yönetim alanını kapsıyordu.Ayrıca,Gürcüstan'ın iktisadi parçalanmışlığı karşısında,başka türlü de olamazdı.Gürcüstan,ulus olarak,ancak 19.yy'ın ikinci yarısında,serfliğin sonu ve ülkenin iktisadi yaşamının ilerlemesi,ulaştırma yollarının gelişmesi ve kapitalizmin doğuşu,Gürcistan'ın çeşitli bölgeleri arasında işbölümü kurduğu ve prenslikleri tek bir bütün içinde birleştirmek üzere,onların iktisadi yalıtıklılığı kesin olarak sarstığı zaman ortaya çıktı."(Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu,Sayfa 9-10)

Gürcülerin 19.yy'ın ikinci yarısında ulaşım yollarının yapılması ve kapitalizmin gelişmesiyle uluslaştığını Stalin söylerken,Gürcülerin serbest rekabetçi dönemi yaşamadığını bilmiyormuydu?Kapitalizm Çarlık Rusya'sı tarafından diğer kapitalist sömürgecilerle birlikte Gür-

cistan'a girmemişmiydi?Ve yepilan yollar Çarlık Rusya'sı ve diğer kapitalist sömürgeciler tarafından talan amaçlanarak inşa edilmemişmiydi?Kaldı ki Çarlığın elinde tutsak diğer sömürge ve bağımlı uluslar da aynı şekilde uluslaşmışlardı.Stalinden bir alıntı yaparak konuya biraz daha açıklık getirelim.

"Doğu Avrupa'da durum biraz başkadır.Batı'da uluslar,devletler biçiminde gelişirlerken,Doğu'da çok uluslu devletler,bir çok milliyetlerden bileşik devletler kurulmuş bulunuyordu.Avusturya-Macaristan gibi,Rusya gibi.Avusturya'da,Almanlar siyasal en gelişmiş milliyet olarak göründüler;bunun sonucu Avusturya milliyetlerinin bir devlet içinde birleştirme işini onlar yüklediler.Macaristan'da,Macar milliyetlerinin çekirdeği olan Magyalar devlet biçiminde örgütlenmeye en yakın milliyet olarak göründüler;ve Macaristan'ın birleştiricileri de onlardır,Rusya'da milliyetlerin birleştiricileri olma rolü,başlarında örgütlü ve tarihsel olarak oluşmuş soyluluğun güçlü bir askeri bürokrasisi bulunan büyük Ruslar tarafından üstlenilmiştir.

Doğu Avrupa'da da böyle olmuştur.

Devletlerin bu özel kuruluş biçimi,ancak henüz tasfiye edilmemiş feodalizm kuşullarında,beli belirsiz gelişmiş bir kapitalizm kuşullarında,geri plana itilmiş bulunan milliyetler,uluslar biçiminde kurulmak üzere,henüz iktisadi bakımından pekişmeye vakit bulamadıkları zaman görülebilirdi.

Ama kapitalizm,Doğu Avrupa devletlerinde de gelişmeye başlar.Tecim ve ulaştırma yolları gelişirler.Ortaya büyük kentler çıkar.Uluslar iktisadi bakımından gelişirler.Ezilmiş milliyetlerin dingin yaşamına birden bire giren kapitalizm,onları çalkalar ve harekete geçirir.Basın ve tiyatronun gelişmesi (Avusturya'da)Reichsrat ve (Rusya'da)Dumanın çalışımı "ulusal duygu"ları pekiştirmeye katkıda bulunurlar.Oluşmuş bulunan intelligentzia,"ulusal görüş"ü benimser ve o yönde davranır...

Ama kendilerine özgü bir yaşamın bilincine varmaya başlamış bulunan ezilmiş uluslar,henüz bağımsız ulusal devletler biçiminde örgütlenemezler:yolları üzerinde egemen ulusların,artık uzun zamandan beri devletin başına geçmiş bulunan yönetici katmanlarının sert direnciyle karşılaşırlar.

.... Avusturya'da Çekler,Polonya'lılar vs.;Macaristan'da Hırvatlar vs.;Rusya'da Letonya'lılar,Litvanya'lılar,Ukranya'lılar,Gürcüler,Ermaniler vs. ulus olarak işte böyle uluşurlar.Batı Avrupa'da bir ayrıkşın olan şey (İrlanda).Doğu'da kural durumuna gelmiştir".(age,Şayfa 16-17)

Sanırsız mesele aydınlanmıştır.

(Devam Edecek)

YURTSEVER HALKIMIZ

Geçtiğimiz aylarda Avrupa'da "PALE"(Rêxistina Şoreşvan û Welatparêzên Kurdistan) ve geçen yıl ise "KXKE"(Komela Xwendekarên Kurd li Ewrûpa)nin kongreleri yapılmıştı.

Avrupa'daki partili temsilcimiz aracılığıyla kongrelere sunulan demeçleri bu broşürümüzde halkımıza sunacağız. Avrupa'daki örgütlerle olduğu gibi uluslararası ilişkilere büyük bir önem veren hareketimiz, geleceğe umutla bakmakta olup yeni gelişmeler olduğunda halkımıza sunulması zorunluluğunun inancındadır.

Partimiz adına "PALE"nin kongresine sunulan demeç şöyle:

12.04.1979

Ji bo Kongreya PALE-Rêxistina Şoreşvan û
Welatparêzên Kurdistan

Hevalên hêja, endamên Kongreya PALE yên têkoşer!

Em, bi navê Partî Demokratî Kurdistan-Tirkiyê silavên biratî û şoreşgerî yên ji dil û germ pêşkêşî we dikin. Hêvîdar in, ku Kongreya we bi serketî dawî bê û bi xebateke rêk û pêk, xurt û dûrbîn ji bo pêşerojê pêk bîne. Bi biryarên rastbûn û şoreşgerî ve, hîmên têkoşîna xwe di nav rêzên Kurdistanê yên li dijî koledariyê, emperyalîzm, feodalîzm, sîyonîzm û kevneperestîya herêmî de bavêje û xebateke berbiçav li ser vê binaxê bihûne.

Partiya me, bi çavekî bilind û wek berdevkên doza azadî û rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê bindest li we dihêre. Ji we hêvî dike, ku hun her roj bi pêngavên xurt ve, ber bi pêş herin û bi dilekî pak, bi têgihîştîneke şoreşgerî û bi dîdîneke rastîn û dûrbîn destên xwe têxin nav destên karker û gundiyan welêt. Bi xebat û doza wan ve saz-bend bibin û wan bikin pêşmerge û pêşengên tevgera rizgarîxwaziya Kurdistanê li Rojhelata Navîn.

Partiya me, bi we û bi xebata we ve pir serbilind e. Herçendî me nedikarîbû, ku em di kongreya we de hazir bibin jî, ji keremên xwe re, me her gav li ba xwe bibînin. Dilê me bi we re ye û çavên me li pêşveçûna xebata we ye.

Her bijî Kongreya PALE, nişana têkûzbûn û pêşvebirina tevgera gelên Kurdistanê li derveyî welêt!

Mirin û neman ji koledarî, emperyalîzm, feodalîzm, sîyonîzm û kevneperestîya herêmî re!

Jîn û man ji tevgera rizgarîxwaziya Kurdistanê bindest û gelên wê yên leheng û têkoşer re!

Bi navê
PARTÎ DEMOKRATÎ KURDISTAN-TIRKIYÊ
(MÜHÜR-İMZE)

Partimiz adina KXKE'nin kongresine sunulan demeç ise şöyledir:

XWÎŞK Û BIRAYÊN HÊJA,
MÊVANÊN GÎRANBIHA,

Em bi navê PARTÎ DEMOKRATÎ KURDISTAN-TIRKIYÊ û hemû endamên wê, silavên xwe yên şoreşgêrî û biratiyê pêşkêş dikin. Di gel sipasên me ji bo Komîta Birêvebirina Giştî, ku em vexwendine vê komcivînê, hêviya me ew e, ku kongre di xebat û gotûbêjên xwe ya hevalbendî û şoreşgeriyê ji tevgera rizgarîxwaziya neteweya Kurd li Rojhelata Navîn dirixî neke.

Bi a me, kongreya Komelê di demeke pir zîz û nâzik de pêk tê. Ev dema ha, dema piştî bi qasî sê sal û pênc mehan şikandin û vemirandina demî ya şoreşa neteweya Kurd, li gor Lihevhatina 6-ê Avdarê ya koldarî û kevneperestiyê ye. Piştî bi qasî 2 salan destpêka şoreşa nû û nûjen, ya 26-ê Gulanê ye. Herweha, dema 17 saliya destpêka şoreşa 11-ê Îlonê ya ku li ser piştên cotkar, gundî, karker û belengazên Kurdistanê hatibû vejenandin. Dê ev şoreşa, bi rêzanî û siyaseta çewt û şaş, bi destên berpirsiyar û serektiya li destê rastê, feodal û derebegan dihate gerandin. Ji lewre jî, li gor plan û nexşeyên emperyalîzma Emerîkayê, nêker û nobedarê wê Şahê Îranê, di Avdara sala 1975 an de, bi carekê hat tarûmar kirin. Ev tarûmarbûn û jihevixistina şoreşê ku ew hêviya neteweya Kurd bû, divê ecêb neyê dîtin. Ji ber ku ew, bi temamî ji siyaseta û rêzana serektiya şoreşê û taktîkên ku wan kirin stratejiya tevgera rizgarîxwaziya Kurdan dihat. Serektiya ne dûrbîn, bi da û standin û alîkariya hêzên emperyalîst û kevneperest ve, ku ew dijmînên yekemîn û stratejîkî yên tevgera azadîxwaziya neteweya Kurd bûn, bawer dikirin ku dê Kurdistan azad bibe. Lê wan bi xwe jî dîtin ku bi wê ramanê welat rizgar nebû û neteweya Kurd û welatê wê bêtir birîndan bûn. Çawa dibe ku emperyalîzm û kevneperestî ji azadiya me re bibe hêvî û hêzên dînamîkî yên rizgarîxwaziyê? Ma gelo şerên çavsorî yên hovîtiya emperyalîzmê li Vîetnamê, Hindûçînê, Filistinê, Dofar û Omanê, li Amerîka Latînî û Afrikayê weha zû û hesan hatibûn ji bîr kirinê?

Bi a me ev nayên ji bîr kirin: Ji ber ku ew perçek ji şerê rizgariya Kurdistanê ne. Lê belê, reh û riçên vê pîrsê, bi temamî, bi berjewendiyên ref û sinifî yên refa bûrjûvazî û kedxwar ve girêdayîne. Tebîet û pergala berjewendiya ref û sinifa bûrjûvazî û kedxwar, rê nede, ku ew xwe li dijî berjewendiya xwe ya aborî, civakî û siyasî bide livandin.

Bi a me şoreşa 14 salî, keysa dawîn ya ref û sinifên bûrjûvazî yên Kurd bû. Bi vê şoreşê ve, dawîya rol û dora serektiya refên bûrjûvaziyên Kurd hatiye. Dîroka hemçax ya tevgera rizgarîxwaziya Kurdis-

tanê,jî sala 1975 an bi vir de,rûpelên xwe jî bo serektî û rêberîya refên bindest,hejar û kedkaran vekirîye.Jî wê çaxê pê ve,rê û rêça tevgera azadîxwazî û serbixwebûna netewî ya Kurdistanê,xwe spartîye serektiya refên bindest û kedkaran.Em nikarin vê rastiyê jî ber çavên xwe dûr bixin.Nedîtina vê rastiyê,li hember herikîna determinîzma dîrokî û diyalektîkê rawestîn e.

Xwîşk û birayên delal,

Mêvanên dilovan,

Partiya me,ev.rastî jî mêj ve dîtiye û jî lewre jî,di rê û siyaseta xwe de guhartineke mezin kiriye.Vemirandin û jihevketina şoreşa 14 salî,sebebên wê yên civakî,aborî,leşkerî û siyasî bûne hêzên sebebê ve guhartin û nûjenkirinê.

Partiya me,ku dîroka wê jî sala 1965 an bi vir de dest pê dîke,hîn jî rojên pêkhatinê ve,di çavên koledar û faşîstên Enqerê de,bûbû derzî û kelemeke tûj.Sazbûna Partî,dibû pişgîn û bombeke xurt,di bin hîmên Komera Enqerê ya koledar de.Jî lewre xwestin,ku di serî de vê bombê bidin alî û wê nehêlin.Jî bo vê yekê jî,çêkrox û berpirsiyarê partiya me hevalê gorbehişt,berwedêr Fayîq Bûcaq şehîd kirin.Koledarên Enqerê wisan bawer dikirin ku dê bi şehîdkirina heval Fayîq ve,tevgera dadmend ya azadîxwazîya gelên Kurdistanê tarûmar bikin û vemirînin.Lê belê,ew jî bo rizgarîxwazên welêt bûn pêtiyên agirîn û ketin nav dilên welatparêz û azadîxwazan.

Partiya me,di bin mercên pir dijwar û çetin û gerandina rejîma koledar de,xebata xwe ber bi pêş ve bir û dev jî têkoşînê berneda.Di sala 1971 an de,ku rejîmeke leşkerî û faşîst,hikûmet xistibû bin destên xwe,partiya me jî du alîyan ve ket bin lêdanên çetin.Hikûmeta faşîst jî endamên partiye wek sala 1967 an,pir kes girtin û avêtin zindanan.Hemû hêzên xwe,li dor xebata partî kom kirin da ku wê bicemidînin û jî gel dûr bixin.Berpirsiyarê partiye heval Seîd Elçî,jî neçariye bazda û çû şoreşê.Li wê jî,bi destên kesê rikdar,keysperest û sergêj hat şehîd kirin.

Partî,ku zêdetir jî lîberalên azadîxwaz,welatparêz û derebegan pêk dihat,jî wê bûyerê pê ve,bi temamî ket bin destên kesên derebeg,feodal,bûrjûvazî û kevneperest.Êdî partî bûbû cihazeke kevneperest û malbateke êl û eşîretperestiyê.Divê bête gotin ku siyaseta herêmî û ne Kurdistanî ya şoreşê jî,bûn sebebên herî xurt,ku partî jî rêça xwe derkeve û reng biguhirîne.

Lê wek me li jor jî got,jîhevketina şoreşa 14 salî,bû sebebê yekemîn,ku hêz û hêmenên pêşverû,şoreşvan,demokrat bi xebat û tevgerê xurt,gerandina partiye têxin destên xwe.Hêzên sosyalîst ku di nav partiye de jî berê de pir dihatin êşandin,di demeke kurt de bi jîrekî û zanîni,serektî jî kevneperestan paqij kirin û partî hildan

ser milên xwe. Hêz û komikên partiyê ji hêmenên kirêt, kevneperest, feodal û bûrjûvaziyên noker vemalandin û her niha jî vedimalînin. Bi qebûlkirina destûreke demokratîk û programeke marksîst-lenînîst ve, dest bi nûjenkirina partî, xebat û sazkirina wê kirin. Êdî xebata xwe li gor zanyariya hemçaxî, rêya rizgariya gelên bindest û rêberiya marsîzm û lenînîzmê pêş ve dibe.

Xwişk û birayên hêja,

Mêvanên delal,

Wek tê zanîn, piştî perçekirina "laşê nexweş" ya Împaratoriya Osmanî, bi destên emperyalîzma rojavayî, ne tenê Kurdên Bakur, lê hemû Kurdistan hêviya xwe bi van hêzan û planên wan ve girêdan. Bawer dikirin, ku dê ew ji wan re dewleteke kurdî saz bikin û wan azad bikin. Feodal û derebegên Kurd, ku ji îro bêtir xwedî hêz û desthilat bûn, ji wê rojê ve destpêkirin ku şer û berberiya hevdu bikin û xwe bifiroşin hêzên zordar û karbidest. Ji lewre "Jon Tirk" û bi dû re jî Mistefa Kemal, ku nînerê bûrjûvaziya mezin, leşkerî û mîlîtarîzma Tirkan bû, ji van pîrbendî û berberiyên di nav feodal û derebegên Kurdistan de hebûn, îstîfade kirin. Ew ji bo armanca xwe bi kar anîn.

Hîn di destpêkê de, rîvda faşîst û nijadperest ya "Fîrqa Îtîhad û Teraqî" mêrkujên Kurd û Êrmenîyan, xwîna çêkroxên welêt, ku gelên Anatolyayê û Kurdistanê ne, firotin. Demokrat, pêşverû, sosyalîst û welatparêzên gel, bi destên rîvda Mistefa Kemal yê faşîst, yan di Behra Reş de, yan jî di Deşta Fîranê, Geliyê Zîlan de û li ser çiyayên Qoçgîriyê, Dêrsim û Araratê hatin kuştin.

Piştî ku hêza dijberiya demokratîk û dijberiya çekdar ji nav hat hilanîn, faşîzmê welat vegirt. Herçendî di sala 1946 an de nîzama "pir partîtiyê" li Tirkîyê hat qebûl kirin jî, lê nîzama dîktatorî ya mîrasa Mistefa Kemal rê neda partî û saziyên çekdar, pêşverû û Kurdistan.

Tirkîye ku serbixwebûna xwe ya siyasî wergirtibû, lê ji ya aborî bêpar bû, di demeke pir kurt de ket saziyên emperyalîstî, wek Sadabax Bexda, NATO û Cento. Îro, ji nîv milyonî bêtir leşkerê Tirkîyê di bin fermana NATO-yê de ye. Bi qasî 102 binikên leşkerî yên Emerîkayê li Tirkîyê hene. Li Kurdistanê li bajarên Diyarbekir, Mêrdîn û Erzeromê binikên mezin hene, ku tê de bombên atomî û xazên jehrîn tên veşartin.

Cûnte û vîlîka sala 1960 an, ku bi destên leşker, biroqrat û bûrjûvaziyên biçûk yên Tirk çêbû, bi qebûlkirina destûreke nû ve, çekdar û pêşverûyên Tirkîyê û Kurdistanê, ji hişyarbûn û xebata xwe re, keyseke nû dîtin. Zane û ronakbîrên Kurd, bi dirêjahiya çend salan, bi xebata xwe ya demokratîk ve, Kurdên Bakur gihandin qonaxeke nû.

Lê bêguman, lihevhatina 11-ê Avdara sala 1970 an, ku di dîroka neteweya Kurd de rûpeleke zêrîn e, hişyarbûna Kurdên Bakur pêşdetir bir. Hikûmeta koledar ya Enqerê, ku ketibû nav paxav û tirseke bêderman, bi leşker ve gundî û cotkarên Kurd diêşandin û ew dikuştin. Ev leşkerên ha, ku navên wan "Komando" bûn, wek komandoyên Amerîkî yên ku bi "kumşîn" dihatin navkirin, û li Vîetnamê zilm û zorkerî li xelkê dikirin, dihatin perwerde û fêr kirin.

12-ê Avdara sala 1971 an, çawa ku di dîroka gelên Tirkîyê de, rojê reş e, wisan jî di ya Kurdistanê de roja şîn û reşgirêdanê ye. Di wê rojê de, zîndan û îşkencexanên "Kontr-Gerîla" yên hikûmeta Enqerê bi têkoşer, şoreşger, ronakbîr, demokrat û kedkarên Tirkîyê û Kurdistanê ve hatin tijî kirin. Jî Kurdistanê bi qasî 4 hezar û 10 hezar kes jî ji Tirkîyê hatin girtin. Pîsporên îşkencezan û lêdanê, li gor awayên nûjen yên CIA-yê, girtiyên siyasî dan ber lêdanê. Hin ji wan hatin şehîd kirin û hin ji wan jî, ji lêdanê din û seqet bûn.

Lê bê guman, Kurdên şoreşger û dilpak, serên xwe ji îşkence û lêdanê re neçemandin. Bi mêranî, dev ji doza rizgarîxwazî û serfiraziya kedkarên Kurdistanê bernedan. Îro ev bawerî û dilsoziya han e, ku ketiye nav dil û hinavê her şoreşgerekî Kurdistanê û wî ber bi armancê bi rê dixê.

Di dema îro de, tevgera faşîstên Tirk yên Tûranî, bi hemû hebûn û hêzên xwe ve, li welat bela dibin û wek hespên rewan ber bi pêş diçin. Ev Nazîyên han, ku bi destên CIA û ARAMCO-yê tîr xwedî kirin, bi alîkariya leşker û polisên hikûmeta koledar ve, her roj welat bi xwîna şoreşgeran ve av didin. Bi navincî, her heftê 10 kes tîr kuştin, ku bi kêmanî 3 ji wan Kurd in. Ew xwe bi "Gurên Boz" bi nav dikin. Û wek "Qemîsreşên" Mussolînî û "SS"-ên Hîtler, rê û atmosferekê ji rejîmeke Tûranî û faşîst re hazir dikin.

Di gel hinde xwînreşî, roj bi roj zordestî saw û teror li ser kedkar û têkoşerên Kurdistanê xurtir dibin. Çapkirin û weşandina pirtûk û kovarên li ser pîrsa Kurdistanê tîr qedexa kirin. Xwedî û berpirsiyarên wan tîr girtin.

Mîriya Enqerê, hikûmeta Ecevit, ji hişyarbûna gel pir xweş agehdar e. Herweha baş jî dizane, ku êşandin û perçiqandina gel, ji bûhrana aborî ya îro heye re, ne tu çare û derman e. Lê ji bo ku bikaribe bal û awirên gel ranekêşîne ser rewş û pargala jihevdeketî, xelkê bi pîrsên derveyî ve, wek pîrsa Qîbrîs û Yewnanîstanê, dide mijûl kirin. Herdîsan ji bo ku bikaribe tevger û liberxwedana çekdar ya neteweya Kurd vemirîne, bi mîriya faşîst û koledar ya Bexdê re hevalbendî dike. Lê divê bête zanîn, ku ne Şahînsahê Îranê, ne mîriya Bexdê û Enqerê, ne zirbavên caşên modêl 75 an yên Sûrî û ne jî emperyalîstên Amerîkayê

dikarin careke din pêşmergeyên dilêr, lawên gelên Kurdistanê ji çiya daxin jêr.

Xwîşk û birayên hêja,

Mêvanên giranbiha,

Hikûmeta Bexdê ya û faşîst û nokerê emperyalîzmê wilo bawer dikir, ku dê bi firotina xwîn û axa gelên Îraqê bo Şahînsahê Îranê û emperyalîzma Amerîkayê, bi çolkirina Kurdistanê û erebkirina Kurdan, bi girtin, kuştin, sêdare û lêdanê ve, pirba Kurdî li Îraqê bête helkirin. Lê di demeke pir kurt de, qenc xuya bû, ku gelên Kurdistanê ne wek caran razayî û nehişyar in. Lê wan, ango keç û lawên şoreşa 11-ê Îlonê yên şoreşger û welatparêz, nerazîbûna xwe nîşan dan. Careke din, bi çekên xwe ve, xwe avêtin hembêzên çiyayên bi bext yên Kurdistanê. Ew êdî baş têgihîştine, ku riya rizgariya welêt ji tevgera çekdar ya ku divê li ser milên gelên Kurdistanê raweste, derbaz dibe. Ne ku hêz û welatên kevneperest, emperyalîst û koledar.

Ji alîkî din ve, Şahişahiya Îranê, rejîma dîktator û nokerê emperyalîzma Amerîkayê di kuştin, girtin û zorkeriya xwe de, ya li ser neteweya Kurd û gelên Îranê, domdar e. Em baş dizanin, ku herçendî piştî vemirandina şoreşê, cîhê vê rejîma xwînxwar xurtin bû jî, lê bûyer û qewmandinên van rojan didin xuya kirin, ku hilweşandina wê pir nêzîk bûye.

Dîktatoriya Teheranê bi kirin û standina çekên nûjen ve, îro dijmînê rizgarîxwazên Rojhelata Navîn ya herî xeter e. Ew bi destebirayên xwe yên Beesiyên Bexdê ve, rola cendirme û qereqola emperyalîzma Amerîkayê li herêmê, bi şanazî daye ser milên xwe.

Em bawer in, ku rejîma noker ya Teheranê, nikare jîna xwe li hember yekîtî, piştgirtin û xebata netewî ya Kurdan û demokrat û şoreşgerên gelên Îranê bidomîne.

Wek tê zanîn, derbederî û perîşanî ne tenê li Kurdîstana Tirkîyê, Îran û Îraqê heye. Lê herweha li Sûriyê jî, bi hezaran Kurd ji gund û erdên xwe bêpar bûn û hatin derxistin. Mafên hemwelatî û rûniştvanî ji wan hatin standin. Îro jî hikûmeta nijadperest û şovenîstên Şamê yên Beesî re armanca herî girîng ew e, ku wek rejîmên koledarên Kurdistanê yên din, hebûna netewî ya Kurdan û Kurdîstana Sûriyê, ji nav rake û wan bike Erebb.

Hikûmeta Hafîz Esad, bi vegirtina Libnanê, kuştina gelê Filistînê û şikandina tevgera pêşverû ve, rû û rûçikên xwe yên xwînxwariyê bi cîhanê nîşan da.

BI KURTEBIR

1- Kurdistan; bi destên emperyalîzmê hatiye perçekirin, ji aliyê hikûmetên kevneperest û paşdemayî ve hatiye bindest kirin. Îro ew li

Rojhelata Navîn welatekî bindest netewî ye.

2- Hêzên bingehîn yên rizgariya Kurdistanê,berî her tiştî ref û komên kedkar,gundî,karker,cotkar û herweha refên navîn yên hevalbendên refên hejar û bindest,herdîsan hêmen û hêzên welatparêz û rizgarîxwaz yên gelên Kurdistanê ne,Heçî tevgera pêşverû yên kedkar û gelên Tirkîyê,Îran,Îrak û Sûriyê,tevgerên rizgarîxwaziya netewî yên gelên cîhanê û dinya sosyalîst û tevgerên kedkaran li dinya kapîtalîst in,dost û hevalbendên stratejîkî yên rizgarîxwaziya Kurdistanê ne..

3- Tevgera rizgarîxwaziya netewî ya Kurdistanê divê di bin ala partiyeke şoreşger û welatparêz de,li gor zanyarî û siyaseta dîtina refên kedkar ya dinyayê bête ajotin.Da ku li hember koledarî,emperyalîzm,feodalîzm û kevneperestiya herêmî bi xurtî têbîkeşe.Eniyeke fireh ji bo hêzên demokrat,lîberal,azadîxwaz û welatparêzên Kurdistanê pêk bîne.

Xwişk û birayên dilsoz,

Mêvanên xoşdivî,

Partiya me,bi kurtebir xwediye van dîtînen siyasî yên jorîn e. Ji lewre jî dixebite,ku bi ruhekî Kurdistanî û şoreşgerî,li ser hîmên biratî,wekhevî û piştgirtinî û di atmosfereke demokratîk de,bi partî û rêxistinên Kurdistanê re bide û bistîne.Alîkariya wan bike û ji wan alîkarî bistîne.

Em bi xwe bawer in,ku Kurdistanê bindestê Tirkîyê,kevîrê hîmî û stratejîkî yê rizgarîxwaziya Kurdistanê perçekirî û bindest e.Ji ber vê yekê,divê hemû hêzên Kurdistanê yên azadîxwaz bala xwe bidin wê, xebata xwe zêdetir terkîzî wê bikin.Destên xwe yên biratîyê bidin me,da ku xebata me ya li dijî koledarî,emperyalîzm,sîyonîzm û kevneperestiya herêmî bi hêztir û têkûztir bibe.

Îro dem,dema şikandin û qewitandina koledarî û emperyalîzma cîhanî ye.Serketina gelên Vîetnam,Kamboçya,Laos û Hindûçînê li dijî emperyalîzma çavsor û xwînrêj ya Amerîkayê,qewitandin û nehiştina koledariyê li Mozambîk,Gîneo-Bîsao,li Angola û Afrîkayê nîşanên nêzîkbûna serfiraziya gelên bindest in.

Pêşveçûn û xurtbûna tevgera rizgarîxwaziya gelên Filistîn,Eritrea Dofar û Oman,Zîmbabwe,Afrika Başûr û yên din,herweha têkoşînen gelên Amerîka Latînî û Asyayê yên li dijî emperyalîzm û faşîzmê ji pêşveçûn û xurtbûna tevgera rizgarîxwaziya neteweya Kurd li Rojhelata Navîn cihetir nayên hejmartin.

Şoreşa 26-ê Gulanê,vê mizgîniyê dide me.Neteweya Kurd ku hinde hezar sal in,ku di bin zîlm û sitemkariya hêzên xwînrêj û faşîst de dinale,dê her di têkoşîna rizgarîxwaziya xwe de,serbikeve û dê gundî,

cotkar û karkerên Kurdistanê serbixwebûna xwe werbigrin û dewleta xwe ya yekbûyî, demokratîk û sosyalîst saz bikin.

BIJÎ PÊŞMÊRGÊN DILÊR YÊN ŞOREŞA 26-ê GULANÊ !

BIJÎ XEBATA NETEWEYA KURD JI BO WERGIRTINA MAFÊ ÇARENÛSA XWE LI ROJHELATA NAVÎN !

BILA BIMRE KOLEDARÎ, EMPERYALÎZM, SÎYONÎZM Û KEVNEPERESTÎYA HERÊMÎ !

BERLÎNA ROJAVA 27-30/8/78

FERHENG - SÖZLÜK

Aborî : Ekonomik, iktisadi	Demî : Geçici
Agehdar: Haberdar, bilen	Dîrok : Tarih
Al : Bayrak	Dijberî : Muhalefet
Armanc : Hedef	Doz : Dav
Awa : Metod	Derveyî : Harici, dış
Awir : Bakış, tutum, tavır	Domdar : Devam, devamlı
Bakur : Kuzey	Domîn : Devam etmek
Bal : Dikkat	Dîtin : Görüş
Bi kar anîn: Kullanmak	Dûrbîn : İleri görüşlü, ileriye gören
Binik : Üs	Endam : Üye
Binika leşkerî: Askerî üs	Enî : Cephe
Başûr : Güney	Giştî : Genel
Bêpar : Mahrum	Gerandin : İdare etmek
Berberî: Düşmanlık, uzlaşmazlık	"Gurên Boz" : Bozkurtlar
Behr(par): Pay, hisse	Herikîn : Akış, akım
Birêvebirin: Yürütme	Hîm : Temel
Berjewendî: Çıkar, menfaat	Herêm : Bölge
Bervedêr : Avukat, sunucu	Herêmî : Bölgesel
Bûyer : Olay	Hêmen : Unsur, eleman
Bi navincî : Ortalama	Hêz : Kuvvet
Bingeh : Temel	Hemwelatî : Vatandaşlık
Bi serketin: Muzaffer olmak	Hebûna netewî : Ulusal varlık
Civakî : Sosyal	Hejar : Yoksul, fakir
Çekdar : Silahlı	Hemçax : Çağdaş
Çap kirin: Yayınlamak	Kelem : Diken, engel
Çavsor : Saldırgan	Kedkar : emekçi
Çewt : Yanlış	Kedxwar: Sömürücü
Dadmen : Hukuki, adil	Keys(kês) : Fırsat
Dem : Zaman	Kevneperest : Gerici

Koledar : Sömürgeci
 Komar : Cumhuriyet
 Komik : Kitle
 Kevirê hîmî : Mihenk taşı
 Karbidest : Yöneten,yönetici
 Komcivîn : Kongre,toplantı
 Kurtebir : Özet
 "Kumşîn" : Yeşil Bëreliler
 Leşker : Ordu,asker
 Leşkerî : Militarizm,militarist
 Lêdan : Ezîyet,işkence
 Laş : Vücut,gövde
 Liberxwedan : Direniş
 Lihevhatin : Anlaşma
 Merc : Koşul,şart
 Mîrî : Hükümet
 Maf : Hak
 Malbat : Aile -
 Mafê Çarenûsî: Ulusların kaderlerini
 kendi iradeleriyle
 belirleme hakkı.
 Netewe : Ulus
 Netewî : Ulusal
 Navnetewî : Uluslararası
 Noker : Uşak
 Nûjen : Modern,yenilenmiş
 Nijadperest: Irkçı
 Paxav : Endişe,merak
 Paşverû : Gerici
 Pêşverû : İlerici
 Pêşkêş kirin : Sunmak
 Pêkhatin : Oluşmak
 Pergal : Yapı,durum,vaziyet
 Pîspor : Uzman
 Pîrbendî : Dağınıklık,guruplaşma
 Pîrs : Soru,sorun,terim
 Pîştgirtin : Desteklemek
 Paşdemayî : Geri kalmış
 Perwerde kirin : Eğitmek
 Raman : İdeoloji,fikir

Ronakbîr:Aydın,entellektüel
 Rawestin: Durmak
 Ref : Sınıf,tabaka
 Rêber : Yol gösterici,rehber
 Rewş : Durum
 Refên navîn: Orta tabakalar
 Rêxistin : Örgüt
 Rikdar : Kindar
 Rizgarîxwaz:Kurtuluşçu,kurtu-
 luş isteyen
 Rêzanî : Siyaset,yürütme
 Rivd : Cemaat,gurup
 Rojava : Batı
 Rojhelata
 Navîn : Orta Doğu
 Rûniştvanî: Yerleşme
 Sazbûn : Kurulmak,oluşmak
 Sazî : Kuruluş,teşkilat
 Sêdare : İdam sehpası
 Saw : Terör,korku,sindirme
 Tevger : Hareket
 Têkoşîn: Mücadele,kavga
 Têkoşer: Militan
 Têgihîştin:Anlamak,kavramak
 Têgihîştî : Bilinçli,uyanık
 Vexwendin: Davet etmek
 Vegirtin: İstila etmek
 Vîlik : İnkılap,darbe,komplo
 Welatparêz: Yurtsever
 Qonax : Aşama,boyut
 Qewitandin : Kapı dışarı etmek,
 kovmak
 Qemîsreş : Karagömlükliler
 Qedexe : Yasak
 Zîz : Hassas,önemli
 Zanistî : Bilimsel
 Zanyarî : Bilim

GÜNEY KÜRDİSTAN HALKIMIZIN DİRENİŞ MÜCADELESİNİN 3.YILINA GİRERKEN

Irak'ta Baas sömürgecilerine karşı GEÇİCİ KOMİTE'NİN önderliğinde başlatılan hareket 3.yılına girmiş bulunuyor.Bilindiği gibi 1961 yılında Irak Kürdistan'ında IKDP'nin önderliğinde başlatılan hareket, 1970 otonomi anlaşmasıyla belli bir dönem sessizliğe gömülmüştü.Ve yine bilindiği gibi özerkliğin kuşa çevrilmesiyle başlayan anlaşmazlık yeniden bir savaşın şartlarını yaratmıştı.

1974-75 direnişi neticede geçici bir yenilgiyi beraberinde getirmiş; ve halk perişan bir şekilde göçe zorlanmıştı.İşte Kürdistan'ın bu çok kötü ve acı dolu günlerinde yiğit Pêşmerge'ler yeniden direnmeye karar vermişlerdi.Kürdistan kurtuluş güçleri GK'nın önderliğinde 26-MAYIS-1976 yılında silahlı direnişe geçerek var olduklarını ve özgürlükleri için savaşacaklarını belirterek geçmiş hareketi eleştirdiler.

Ancak o dönemde savaşa başlayan yalnız GK değildi.Suriye'de örgütlenmiş ve Irak Kürdistan'ının Soran bölgesinde Baas sömürgecilerine karşı direnen KYB'de vardı.Bir ara KYB ile GK arasında geçici bir ittifak oluştysa da kısa sürede bozuldu.Öyleki 1978 yılının yaz aylarında Hakkari'de birbirleriyle savaşa bile tutuştular.

GK ile KYB arasındaki çelişkilere ve aralarında geçen sürtüşmelere geçmişte uzun uzun detaylı bir şekilde değindikimizden,bu yazımızda onlarla ilgili fazla polemiklere girmek istemiyoruz.Ancak her iki güç arasındaki bu düşmanca tavırların son bulmasını arzuluyor ve ortak bir cephenin yaratılmasını da istiyoruz.Yine şunu da,özellikle belirtelim ki; biz,esas olarak gerek Kürdistan'ın tüm parçalarında olsun,gerekse Irak işgalindeki parçada olsun,birliğini istediğimiz güçler,elbetteki sosyalistlerin birliğidir.Sosyalistlerin tek bir örgütsel yapıda (işçi sınıfı partisi)birleşmesi gerektiğine inanıyor ve bu yolda tüm gücümüzle çaba sarfediyoruz.Biz süreç içinde bu birliğin mutlaka gerçekleşeceğine de inanıyoruz.

GK'nin harekete başladığının 3.yıl dönümü kutlanırken özellikle Orta-Doğu'da çok yeni gelişmeler kaydedildi.

Iran'da faşist Şah diktatörlüğünün yıkılışını takiben,Irak'ta Komünist Parti'si iktidardan ayrıldı.Yalnız başına kalan Baas bu ortamda çok zor durumdadır.Kendi konumunun muhafaza etmek ve halkı biraz daha sömürebilmek için,GK'ye otonomi çağrısı yapmaktadır.Bu çağrısıyla Baas sömürgecileri ne kadar iki yüzlü olduklarını bir kez daha göstermişlerdir.

GK Baas'ın öne sürdüğü otonomi'yi redetmelidir.

Konuyu açmadan evvel kısaca savaş ve barışın hangi amaçla neye hizmet ettiğine bakalım."Savaş"bilindiği gibi "siyasetin başka araçlarla devamıdır".Aynı şekilde barışta,siyasetin başka araçlarla devamıdır.Yani savaş da barış da,savaşı ve barışı isteyen güçlerin siyasal düşün-

cesinden ayrı değildir.Ondan ayrı düşünülemez.Bu böyle olduğuna göre:

Faşist karakterli sömürgeci bir siyaset'izleyen Baas'ın barış teklifi olsa olsa Kürt ulusal hareketini ve Irak'taki proleter hareketi yıkmak içindir.Bizce bunun başka bir izah tarzı yoktur.Düşünün bir ke-re:bir taraftan bir ulusu parçalayıp göç ettirmeye zorlayan (370.000 kişinin Güney Irak çöllerine göçertilip parçalar halinde bölüştürülmesi hatırlanmalıdır),kendi proleteryasını sürekli baskı altında tutan bir zihniyet,gelip barış teklifi yapıyor ve tüm haklarımızı vermeye razıyız diyor! Eğer Baas gericileri bu teklifi yapıyorlarsa,şunu çok iyi bilmeliyiz ki bu onların çok güçsüz bir dönemi yaşadıklarını belirtir.Demekki gerek halkından ve gerekse ilerici dünyadan uzaklaşmaya başlamıştır.Baas'ın durumu bu iken GK' nin bunlarla olumlu ilişkilere girmesi GK'nin ve Irak'taki tüm ulusal ve sosyal kurtuluş güçlerinin çıkarlarına ters düşecektir.Irak'taki sosyalist ve ilerici kesim ile güçlerini birleştirmesi gereken GK,ancak bağımsızlığa yönelik direnişle muvafak olabilir.Yoksa Baas'ın demogojik terimleri ve süslü otonomi yalanı ile barış masasına oturursa,kaybedecek olan Kürt ulusu ve başta Irak proleteryası olmak üzere tüm Irak halkları olacaktır.

GK sosyalist örgütlenmeyi esas alıp bünyesindeki gericileri(eski kalıntıları)tasfiye etmelidir.

1961 yılından 1975 yılındaki geçici yenilgiye kadar harekete önderlik eden IKDP,Kürdistan burjuvazisi ile feodal gericilerin denetiminde bir cepheydi.1975 geçici yenilgisinden sonra oluşturulan GK ise , homojen bir yapıya sahip değil.Kendilerinininde (GK)belirttikleri gibi, bir küçük burjuva önderlikli örgütlenmedir.Ancak yazı-söz ve diğer tüm yayınlarında sosyalist olduklarını da iddia ediyorlar.

Gerçekten GK'nin kilit noktalarını ellerinde tutanlar en azından sosyalizme açık olanlardır.Ne var ki henüz 1975'ten kalma bir sürü gericiden de tam olarak soyutlanmış değildir.

GK'nin sosyalist bir örgütlenme olduğunu ne biz ve ne de hiç kimse ileri süremez.Ancak kendi bünyesindeki gericileri tasfiyeye yönelik bir çabaya süratle girerlerse,ileride sosyalist bir örgütlenmenin şartları doğabilir.Kuşkusuz gerek bölgedeki gerici iktidarların,gerekse emperyalist güçlerin çeşitli oyunları şu anda gittikçe artmaktadır.Fakat ne olursa olsun GK sosyalist örgütlenmeyi esas alıp öyle hareket etmelidir.Yoksa geçmişin tüm pislikleri GK'yi tümünden sararsa tüm iyi niyetler boş birer laftan öteye gidemez ve faturası'da yine Kürdistan halkları tarafından ödenmeyle karşı karşıya kalır.

YURTSEVER KÜRDİSTAN HALKLARI

1975 yenilgisinin sorumluları içinde bulunduğumuz bu aşamada GK içindeki bir darbenin hazırlığı içindeler.GK içindeki sosyalist,demokrat ve yurtseverleri tasfiye edip hareketi ele geçirmeye çaba gösteriyorlar.

Bu gerici ve ihanet çetelerinin oyunlarını bozup sosyalist örgütlenmenizi gerçekleştirmelisiniz.Öyleki,ne sömürgeciler,ne emperyalistler ve ne de ihanet etmiş yerli işbirlikçileri (gericiler)Kürdistanı el uzatmasınlar.Irak'taki Arap ulusu ve diğer tüm azınlıklarla,özellikle onların sosyalistleriyle güç birliği yaparak doğal mütefikiniz Irak proleteryasıyla beraber tek bir cephede ulusal ve sosyal kurtuluşunuz için kavga veriniz.Bu kavga sizleri kurtuluşa götürecektir.

Türkiye işgalindeki Kürdistan halkları!

GK'yi ele geçirip emellerini emperyalistlerle birlikte gerçekleştirmek isteyen ihanet çeteleri Türkiye Kürdistan'ında da yoğun bir şekilde faaliyetlerini artırmışlardır,öyleki,MİT-Feodal ortak örgütlenmesini harekete geçirerek özellikle hareketimize saldırmaktadırlar.(Cizre,Slopi,Siirt vs çevrelerinde)

Gerici burjuva milliyetçi bir akım olarak görülen bu hareket özünde MİT-Feodal karması ihanet zinciridir.Bu zincirin parçalanması için tüm gücümüzle direnelim.Tüm gücümüzle sosyalist örgütlenme istemimizin önüne çıkan engelleri birer birer aşalım.Aşalım ki halkımız sömürsüz bir düzene kavuşabilsin.

Elbetteki zafer Kürdistan sosyalistlerinin olacaktır!

TÜRKİYE KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ

karkerên hemû welatan û gelên bindest yekbin !

XEBAT

ji bo rizgariya Kurdistan

**kürdistan - temmuz - 1979 , ÖZEL
SAYI**

www.arsivakurdi.org

İRAN'DAKİ DURUM

"XEBAT JI BO RIZGARIYA KURDISTAN"'ın 4.sayısında İran'la ilgili bir yorumu halkımıza sunmuştuk.Ancak sunduğumuz yorum kendisiyle birlikte bir sürü eksiğide taşıyordu.Zira İran'da olup bitenlerin dışında Türkiye basınının çerçevesi dahilinde konuya yaklaşmıştık.Ayrıca hazırlanan yorum,İran'daki olayların devam ettiği ve kesin bir neticenin alınmadığı dönemde kaleme alınmıştı.Bugün İran'daki devrimle ilgili daha ciddi ve daha emin delillerle meseleye yaklaşarak,halkımızı bu konuda aydınlatabileceğimizi umuyoruz.

İran'a giden arkadaşlarımızın bir kısmı dönerek ilk ve taze bilgileri toparlayıp getirdiler.Ancak İran'da araştırmalarını derinleştiren arkadaşlarımızın gelişyle daha da geniş bir bilgiyi halkımıza sunabileceğimize inanıyoruz.

Hepimizin bildiği gibi İran'da Şah monarşisine karşı gelişen muhalefet bir devrimle "üst yapıda bir devrimle"sonuçlandı.Ve emperyalist güçlerin en güçlü kalesi durumundaki karakol yerle bir edildi.Halk hareketinin bir çığ gibi gelişerek Faşist diktatörlüğü yıkması çok önemli ve dünya devrimci sürecindeki katkısı küçümsenmeyecek ölçüde büyüktür.Fakat İran'da devrimi gerçekleştiren Humeyni esas olarak emekçi halkın çıkarlarını korumaktan uzaktır.Hatta yeni bir diktatörlük kurmak peşindedir.Ayrıca İran'da çok ilginç olaylar sahnelenmektedir.

Bir kere her kuruluşun başında(örneğin:üniversitelere-,hastahanelere,karakollara,cezaevlerine vs.)bir sarıklı Ayettullah getirtilmiştir.Şii mezhep kurallarına uygun yasalar toplumda egemendir.Şahın geliştirdiği lükse karşılık Ayettullahlar feodal kurumları hortlatmışlardır.Yani alt yapıdaki çarpık kapitalist gelişmeye rağmen üst yapıda feodaller ve dini kurumların egemenliği çarpıcı bir şekilde göze çarpmaktadır.

Öyleki aynı ulusa mensup,ama değişik mezhepte(örneğin:Şii ve Suni Azeriler)halk kesimleri arasında uzlaşmaz çelişkiler mevcuttur.Çok ilginç bir olayla konuya açıklık getirelim.Kürdistan sorunu öne sürüldüğünde,tüm Şii'ler(Azeriler,Farslar,Beluciler,Araplar hatta Şii Kürtler vs.)karşı çıktıkları halde,değişik milliyetlere mensup Suniler Kürtlerle birlikte hareket etmektedirler.Yani,ulusal istekler yerine büyük ölçüde mezhep tercih edilmektedir.Bugün için Azeriler'de Kürtler ve diğer ulus ve azınlıklar gibi ezildikleri halde ulusal talepler öne sürmüyorlar.Onlara göre Humeyni ve diğer Ayettullahlar Şii olduklarına göre milliyetleri ne olursa olsun mesele bitmiştir.Ulusal talepler öne sürenlere karşı ise şiddetle mücadele etmektedirler.

Bu durum çağımızda çok çarpıcı ve çok ilginç olarak değerlendirilmelidir.

soyализmin bir sistem haline dönüştüğü çağımızda mezhebi yasalarla toplumu yönetmek, çağın gerisine gitmeyi tasarlayan zihniyetin İran'da pratik hayatın sonunda varlığı tamamen çelişkili bir durum değildir? Kuşkusuz biz Humeyni olsun, hizmet ettiği sınıfın çıkarı olsun esas olarak İran burjuvazisinin temsilcileri olduklarını biliyoruz. Neticede emperyalist güçlerin kuklası olacağı da bir doğrudur. Ancak İran halkları arasında mezhep ayrılıklarını körükleyerek boy verecek olan sınıf mücadelesi daha da fazla insan kanının akmasına neden olacaktır.

Durum bu kadar karmaşık olduğuna göre, nasıl olurda tüm ulusal ve sosyal güçler Humeyni'ye destek oldular ve onunla birlikte hareket ettiler? Bir mezhebi tüm topluma egemen kılmaya çalışan dini bir lider nasıl olurda sosyalistler dahil tüm sınıf ve katmanları harekete geçirebildi? Ve nasıl olurda kapitalist bir ülkede bir mezhebin temsilcileri egemenliği ele geçirebildiler?

Bu soruları yanıtlayabilmek için İran'ın geçmişine bakmak gerekir.

İran'da Musaddık'ı devirip başa geçen Şah, İran halkları üzerinde en iğrenç baskılarını hemen pratik hayata geçirdi. İrandaki tüm ulusal ve sosyal kurtuluş güçleri (Başta İran kömünistleri ve tüm yurtseverler olmak üzere, sömürge, bağımlı ulus ve ulusal azınlıklar) üzerinde faşizan baskıları yoğunlaştırdı. Ülkeyi baştan başa emperyalist üslerle donattı.

İran proletaryası ve İrandaki tüm ulus ve azınlık milliyetlere hiç bir hayat hakkı tanımadı. Soykırıma varacak şekilde zaman zaman göç ettirmeler ve katliamlar düzenledi. Komşu ülkelere seferler düzenlemeyi tasarlayarak bölgedeki ulusal ve sosyal kurtuluş mücadeleleri veren halklara (Filistin, Dofar, Kürdistan) fiili müdahalede bulundu. Ayrıca kendi hanedanlık ve saltanatını korumak için halk hergün biraz daha yoksullaştırdı. Birkaç yüzbini bulan Savak ajanlarıyla halkı keyfi katliamlarla karşı karşıya bırakan Şah sürekli silahlandı, ve halkın tüm özdeğerlerini silahlanmaya ayırarak emperyalist efendilerini memnun etmeye çalıştı, Sosyalist ülkeleri de tehdit eden Şah ve düzeni, İsrail'in Orta-Doğu'da güçlenmesine en büyük etken oldu. Ayrıca fuhuş, eroin alışkanlığı ve aşırı lüksü (kumar, moda v.s.) teşvik ederek tüm İran halklarını yozlaştırmaya itti.

İşte bu saydığımız nedenler (ki İran faşizmi saydıklarımızın binlerce ağırını yapmıştır.) İran'daki tüm siyasal düşünce, sınıf ve tabakaları birleştiren etkenler olarak kendini göstermiş ve tek bir yumruk gibi faşizmi yıkmıştır.

Faşizmi yıkmıştır, ancak İran'daki tüm sorunları karmaşık bir düzeyde tutarak yeni bir bunalımın başlangıcı haline getirmiştir. Kuşku-

suz her devrim başlangıçta tüm sorunları çözecek düzeyde değildir. Ve her devrim bunalımlarla gelişerek neticeye ulaşır. Fakat önemli olan bunalımların varlığı ve sorunların büyüklüğü değil, hareketin önderliğinin hizmet ettiği ideoloji ve sınıfın siyasal düşüncesidir. Bu anlamda İran'da devrime önderlik eden siyasal düşünce ve sınıfın niteliğine baktığımızda İran'daki sorunları çözmede yetersiz olacağı ve istenilir düzeni sağlayamayacağı gerçeğidir. Peki o halde İran'daki tüm sorunları çözecek olan güç hangi güçtür? Bu güç kuşkusuz sosyalizmdir. Bu güç proleterya'dır, bu güç proleteryanın ideolojik-politik-örgütsel önderliğidir. Ama İran'da şu anda böyle politik bir güç var mıdır? Elbetteki yoktur. Ancak bunun hiç olmayacağı da söylenemez. Bu gün İran'daki yegane güç olan Humeyni'ye karşı bu gücün zaman sürecinde oluşacağına olan inancımız tamdır.

İnancımız tamdır, Zira Humeyni ve hizmet ettiği sınıf, proleteryanın sınıf çıkarlarını korumaktan uzaktır ve onun yıkmaya amaçlayan burjuvazinin ta kendisidir.

İran'daki proleteryanın ideolojik-politik ve örgütsel önderlik, gerek İran'daki ulusal ve gerekse sosyal kuruluş güçlerinin kurtuluşunu getirecek olan güç olarak öne çıkmalı ve zaman geçirmeksizin burjuvaziyi tasviyeye yönelik iktidar mücadelesine katılmalıdır. Zafer elbetteki İran proleteryasının olacaktır.

İran'da faşist diktatörlüğün yıkılmasını takiben birden fazla siyasi parti veya grup ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu parti ve grupların bazıları İran burjuvazisinin resmi temsilcileri oldukları gibi, bazıları da kendilerini sosyalist olarak tanıtmaya başlamışlardır. Ancak gerçek şudur ki, bugünkü partilerde İran işçi sınıfını, İran'daki bağımlı, sömürge uluslar ve azınlık milliyetlerin kurtuluşlarını gerçekleştirebilecek program ve eyleme sahip hiç bir parti mevcut değildir. Var olan ve kendilerini sosyalist olarak tanıtan grupların tümü de küçük burjuva eilimli ve halktan soyut kuruluşlardır. Çeşitli dünya görüşlerine sahip gruplar arası çatışmalar da, zaman güzlenebilmektedir. Örneğin: Halkın fedaileri denen grubun (Kürdistan Kolu) Çin yanlısı olduğu ve "Tüdeh" ile zaman zaman çatıştığı gözleniyor. Gelen haberler arasında "Halkın Fedaileri"nin gençlik düzeyinde güçlü olduğu "İKDP" (İran Kürdistan Demokrat Parti) ye karşı olup C. Talabaniyi desteklediği görülüyor.

"Halkın Fedaileri"nin birçok ufak gruba daha rastlanmaktadır. Tüm grupları bu yazımızda ele alacak değiliz. Ancak İran'ın bugünkü mevcut durumunda yine en güçlü olan partinin (sol açısından) "Tüdeh" olduğu bildiriliyor. "Tüdeh" Sovyet yanlısı olup daha çok işçiler arasında ve sendikalarda güçlüdür. Gerek İKDP ile gerekse GK ile (Geçici Komite)

iyi ilişkileri vardır.

AZERBEYCAN-HOZİSTAN VE BELUÇİSTAN'DA DURUM NEDİR?

Türkiye basınında, İran'da etnik gruplar arasında çatışmaların varlığından bahseden yazılar, zaman zaman yayınlanmaktadır. Özellikle son zamanlarda Hozistan bölgesinde yaşayan Araplarla hükümet kuvvetleri arasındaki çatışmaların giderek yoğunlaştığını Türkiye basınında uzun uzun anlatılmaktadır. Gerçekten böyle çatışmalar var mıdır, varsa ne düzeydedir? Yazımızın başında İran'ın çok uluslu bir ülke olduğunu söylemiştik. İran'da Fars ulusunun dışında Azeri, Kürt, Arap ve Beluçi ulusları ile azınlık milliyetler yaşamaktadır. Söz konusu ulus ve azınlıklar İran'da hiçbir ulusal ve demokratik haklara sahip değildir. Şah döneminde büyük baskılara maruz kalan uluslar ve azınlıkların çeşitli dönemlerde direndikleri de bilinen bir gerçektir. Hele Şah'ın kanlı düzeninde direnir haklarını talep edenlerin devlet otoritesini kaybetmiş bugünkü koşullarda ses çıkartmaması çok daha anormal olmaz mı?

Faşist diktatörlüğün gidişiyle kurulan yeni iktidar zaman zaman ezilen uluslara özerkliğin verilmesinden bahs etmesi esas olarak İrah'daki ulusları ve azınlıkları tatminden uzaktır. Çünkü Humeyni en fazla bir kültürel özerklikten yanadır. Ayrıca devlet otoritesinin boşluğu ve denetimin söz konusu bölgelerde yok denecek kadar az oluşu, ulusal talepler içeren seslerin duyulmasına yardım etmektedir.

Fakat ne Azerbeycan'da ne Huzistan'da ve ne de Beluçistan'da ciddi bir talep öne sürülmemektedir. Bu bölgelerdeki örgütlerin yapıları da çok karışıktır. Hatta buralardaki halkın çoğunluğu Şii olduğu için; Şii olan halkın bir kesimi, otonomi talep eden kendi halkına karşı hükümeti desteklemektedirler. Ayrıca İran'daki ulusların ve azınlıkların böyle örgütsüz ve İran'ın denetimsiz oluşunu fırsat bilen dış güçlerinde boş durmayacağı gözlenebilmektedir.

Şah her ne kadar gücünü yitirmişse de hâlâ geri dönüş için çabalarını yocketmiş değildir. Emperyalist ülkelerin çeşitli ajanları vazıtasıyla İran'da çok yeni oyunlar oynamak istendiği içindir ki İran'da ne olacağı belli olmayan bir rota izlenmektedir.

Bundan birkaç gün önce, ikinci kez İran'ı bombalayan Irak Hava Kuvvetlerinin İran'ı neden bombaladığı sorulabilir. Yine birkaç gün önce Huzistan'a gitmek üzere yapılan çatışma neticesi Humeyni'ye bağlı birliklerce ele geçirilen ağır silahların Irak'tan gönderildiği açıklanmıştı. İran'la Irak arasındaki bu sürtüşme nedir? Irak Huzistan'daki Arap halkının isteklerini, o halkı sevdiği için mi destekliyor? Veya çokdaha değişik nedenler yok mudur? Konu gerçekten önemini korumaktadır ve detaylı bir şekilde incelenmeye değer. Kısaca konuyla ilgili gözlemlerimizi sunmaya çalışalım.

Irak'ta İran gibi çok uluslu bir ülkedir. Irak, Kürt ulusunun bir parçasını sömürgeleştirip, azınlık Türkmenler ve diğer azınlık milliyetleri boyunduruk altına alıp ezmektedir. Irak sözde sosyalist olduğunu söyleyip Sovyetlerle ilişkilerini devam ettiriyorsa, onun ilerici veya sosyalist olduğu koca bir yalandan başka birşey değildir. Irak, en azgın faşist bir diktatörlük kadar barbar ve ırkçıdır. Irkçı olduğu kadar da sosyalistlerin ve sosyalizmin düşmanıdır. Koyu Arap ırkçısı olan Baas sömürgecilerini İran'a saldırmaya iten neden kuşkusuz Kürdistan ve gelişen işçi sınıfının mücadelesidir. Şöyleki:

Bilindiği gibi 1931 yılında İngilizlere karşı Arap, Kürt ve diğer halkların birlikte yürüttükleri mücadele, İngilizlerin I. ak'ı terk etmesine neden olmuştur. Fakat İngilizlerin gidişi Irak halkları için yeni sorunlar da yarattı. Ortak mücadele, ortak iktidarı getireceğine, emperyalistlerle anlaşılan Arap burjuvazisi denetimini kısa sürede pekiştirerek diktatörlüğünü ilan etti.

Sömürge Kürdistan'ı devr alan burjuvazisi, Kürdistan'a ve azınlık milliyetlere karşı baskılarını yoğunlaştırdı. Zaman zaman direnişlerle karşılık veren Kürdistan kurtuluş güçleri, ciddi olarak muvafak olamadılar.

Irak Kürdistan'ının yakın tarihinde (1961 yılında) başlatılan hareket, Irak'ta peş peşe hükümet bunalımlarını yaratmıştır. 1968 yılında bir darbe ile başa geçen bugünkü yönetim, sosyalist olduğunu ve Kürdistan'a otonomi verebileceğini vadetmiş ve II Mart 1970 antlaşmasıyla, savaş, geçici olarak durmuştu.

Ancak ırkçı Baas, otonomi yerine nepalmları Kürdistan'a uygun gö-rerek yağdırmaya başladı.

Sosyalist ülkelerin desteğini alan Baas, 1974-75 savaşında emperyalist plana uygun hareket edip, barış masasına (6 Mart 1975 Cezayir ihanet antlaşması) sosyalizm adına oturdu.

1972 yılı ve sonrası, İran ve ABD ile çok ciddi ilişkilere giren Irak KDP yönetimi, neticede hareketi dağıtacak bir fermana imzasını atmıştı. İran ve ABD'nin desteğiyle hareketi yürüten Irak KDP önderliği Baas gericilerini çok güç bir durumda bırakmıştı. ABD ve İran'ın (Şah'ın) Kürtlere yardımı elbetteki ABD'nin çıkarları doğrultusunda-ydı. İstenilen tavizi kopardıktan (Iraktan) sonra hareketi dağıtacaklardı. Gerçekten Irak ile İran arasında Cezayir'deki antlaşma, Kürt hareketini dağıtarak ABD emperyalizminin Orta-Doğu'daki gücüne güç katmıştır.

6 Mart 1975 Cezayir antlaşması, İran'a Şatullarap'ı ve Basra Körfezi'ndeki bazı adaları kazandırmıştır. Hatta Şah döneminde, daha önce-leri Irak'a ait olduğu bölünen bazı adalara el konmuştu. İşte bu adalar ve 1975 Cezayir antlaşmasında İran'a terk edilen topraklar, bugün

Irak tarafından İran'dan istenilmektedir.

Demek ki Şah döneminde Irak'tan şu veya bu yolla alınan topraklar, Irak tarafından Hümeyni'den istenmektedir. Hümeyni ise böyle bir isteğe karşı çıkmakta ve yeni toprakların Irak'a verilmesine tahammül edememektedir. Irak'ın bu toprak talebi dışında İran'a saldırısı, esas olarak İran'la Kürtlere karşı ortak bir operasyonun oluşması noktasında düğümleniyor.

1975 hareketinin yıkılmasını takiben kısa sürede toparlanan Kürdistan Ulusal Kurtuluş Güçleri, 26 Mayıs tarihinde Irak'ta yeni bir silahlı direnişe başladılar. 1976 yılında, Irak KDP-Geçici Komite tarafından başlatılan hareket, günden güne gelişerek büyük boyutlara ulaşmıştır. Geçmiş hareketin uzun bir eleştirisini yapan GK, uluslararası alanda da daha saygın bir yere sahiptir. Baas sömürgecilerini hergün biraz daha yıpratın bu hareket, Orta-Doğu devrimci hareketine katkısından dolayı emperyalistleri de telaşa düşürmüştür.

GK Silahlı Direniş hareketinin geliştiği bir dönemde faşist Şah diktatörlüğünün yıkılışı ise sömürgecileri ve emperyalistleri daha da telaşlandırmıştır.

İran'daki harekete fiilen katılan İran Kürdistan kurtuluş güçleri ise, otonomi isteklerini Hümeyni'yle görüşmeler yoluyla çözmeye çalıştıkları ve savaşmadan otonomiye almaları için direndikleri, bu arada Hümeyni'nin zaman zaman otonomiye taraftar görülmesi, Irak'ı, Türkiye'yi, Suriye'yi ve emperyalist güçleri daha da korkutmuştur. (Bu arada Irak ve Suriye'nin tek bir devlet şeklinde birleşmelerinin şartlarını görüştükleri de oldukça dikkat çekicidir. Kürdistan gerçeğinin bunda etkisi yok mudur? Bizce bu temel noktadır!)

Irak-türkiye-Suriye ve emperyalistlerce: "Eğer Kürtler İran'da otonomiye elde ederse, Irak'ta zaten savaşıyorlar, böylece otonomiyi elde etmeleri daha da kolaylaşacaktır. Irak ve İran Kürdistanı birer otonomiye sahip olursa, Türkiye Kürdistanı da çok kısa bir sürede kurtuluşa doğru ydıl alabilir! Dolayısıyla Orta-Doğu'daki tüm ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerinin başarılması yaklaştırılmış olur. Bunun için ne yapmalı? Evet bu gerçeği değiştirmek için veya ömrümüzü biraz daha uzatmak için ne yapmalı?" Emperyalistlerin düşündükleri bu!.

Ne yapmalıyız sorusuna yanıt bulabilmek için sömürgeciler arasında (İran, Irak, Türkiye) sürekli seyahatler düzenlendi. En üst düzeyde sürdürülen ilişkiler bir türlü neticelenmiyordu...

İran'da otonomi tartışmaları sürürken, Irak'ta bir taraftan GK savaşıyor diğer taraftan Irak Komünist Partisi iktidardan ayrıлып GK ile temaslar kuruyordu. Bu dönemde Türkiye'de özellikle Kürdis-

tan'daki ulusal demokratik muhalefet iktidarı güç durumunda bırakıyordu.

Dikkat edilirse Kürdistan'a (Türkiye) sıkıyönetim(Kürdistan'ın 16 iline)gelirken,"bölücü" karşı olduğu özellikle vurgulanarak yürürlüğe giriyordu.

Bu aynı zamanda Irak sömürgecilerine bir seslenişti. Ortak operasyona olduğunun ifadeysiydi. Nitekim Türkiye basınına da yer yer yansıdığı gibi,GK'ye karşı son zamanlarda ortak askeri güç birliği (Irak-Türkiye) yapıldığı da bilinen bir gerçektir.

Tüm bu ön hazırlıkları takiben Genel Kurmay ve Devlet Bakanlığı (Hikmet Çetin) ve MİT düzeyinde Irak'a iki resmi ve sayısız gizli görüşmelere girildi. Aynı şekilde basına sızdırmadan İran'a yapılan seyahetler ve görüşmelerde iddialarımızı kanıtlayan delillerdir.Bundan bir ay kadar önce Dışişleri Bakanlığının İran'a resmi olarak yapılan seyaheti "petrol için" olduğu söylendiyse de,esas olarak Kürdistan'daki otonomiye karşı ortak operasyonun şartlarını yaratmak içindi.

Hatta öyle bir noktaya gelinmişti ki,Türk hükümet yetkilileri (Van Valisinin geçen ay İran'a gitmesi) tarafından İran Kürdistanındaki ağalara otonomiye karşı çıkmaları için bol miktarda para teklifinde bulunmuştur. Türkiye,25 kuruşa muhtaç olduğu bir dönemde,nasıl olurda bu teklifi yapabilir? şeklinde sorular sorulabilir! Doğrudur,Türkiye 25 kuruşa dahi muhtaçtır.Ancak Irak ve Şah 25 kuruşa muhtaç değildir.İsrail ABD vasıtasıyla elinde istenildiği kadar parayı dışarı akıtabilir!Edindiğimiz bilgilere göre,Irak ve Şah vasıtasıyla temin edilen paralar (İsrail tarafından da sağlanabilir),Türk hükümeti tarafından İran'daki satılmış köpeklerle peşkeş çekilmet üzere sunulmuştur. Nitekim İran Kürdistanı'ndaki feodaller ve köylüler arasında cereyan eden çatışmalar,bu gerçeği az da olsa su yüzüne çıkartmıştır.

Geldiğimiz nokta şudur:

İran'daki devrim tüm Orta-Doğu'yu etkilemiştir.İran'daki sömürge ve bağımlı ulusların otonomi talebiyle hareket etmelerözellikle Kürdistan'ın otonomi için gösterdiği çaba ve Humeyni'nin zaman zaman özerkliğe karşı olumlu tavır takınması Kürdistan'ı sömürgeleştiren diğer sömürgeci güçleri telaşa düşürmüştür.

Humeyni, içinde bulunduğu güç koşullarda Türk ve Irak sömürgecilerinin istekleri doğrultusunda onlar kadar cesaret li olamamaktadır. Zira egemenliğini büsbütün yitireceğini düşünen Humeyni,zamana ihtiyacı olduğunu ima etmektedir.Fakat Kürdistan'daki gelişmeler ve Kürdistan'ın parçaları arasındaki diyalogun sıklaşması Irak ve Türkiye'ye daha hızlı bir yaklaşıma ittiği gibi,hangi yolla

olursa olsun,Humeyni'yi de yanlarına almaları için çeşitli yollar denenmettedir. İşte yapılan temaslar ve Irak'ın İran'a çeşitli yollarla yaptığı müdahaleler ve toprak ihlalleri,Humeyni'yi özellikle Kürdistan'a kaşı daha sert tedbir almaya ve ortak operasyonun şartlarını kabullenmeye zorlamaktadır.

Fakat sömürgeciler olsun,emperyalistler olsun şunu da çok iyi biliyorlar ki;ne yaparlarsa yapsınlar Kürdistan ve Orta-Doğu halkları er geç muvafak olacaklardır.Onların ve efendilerinin tüm entrikaları boşa çıkacaktır.

İRAN KÜRDİSTANI'NDA DURUM NEDİR

İran devrimi dünya devrimci sürecinde özellikle ilk dönemlerde çok saygın bir yere sahipti.İran devriminin gelişmesi ve hızla iktidara yürümesi İran halkları arasında olduğu gibi,tüm dünyada da hayretler uyandıracak şekilde seyir etti.Öyle ki,ne ABD,ne sömürgeciler ve ne de dünyadaki tüm güçler Şah faşizminin bu kadar çabuk yıkılacağına inanmıyorlardı veya tahmin edemiyorlardı.

Hatta çoğu kesimler Humeyni'nin önderlik ettiği hareketin kısa sürede bastırılacağına dair teminatlar dahi veriyorlardı. Türkiye'nin sayın!muhalefet lideri,bir zamanların başbakanı,muhteşem Süleyman Bey(!) (Demirel) dahi Humeyni daha Paris'te iken gazetecilere "Kimdir bu kendini bilmez? Paris'te oturup İran'ın içişlerini karıştırıyor" şeklinde demeçler veriyordu. Süleyman Bey bunlar söylerken ağababası ABD'de aynı düşüncelere sahipti. Fakat ABD zamanın aleyhine işlediğini görünce (ki artık iş işten geçmişti), tedbir olarak,kendi elemanlarını kurtarmaya yönelik çabadan başka hiç bir şey yapamayacağını belirterek,Şah'a istifa etmesini öneriyordu.

İran'daki bu hızlı gelişim ve değişim kuşkusuz İran'daki tüm ulusal ve sosyal kurtuluş güçlerini de yanıltmıştı. Netice olarak söylemek istediğimiz,İran'da ne sosyalistler ve ne de ulusal kurtuluş güçleri (sömürge ve bağımlı ulusların) Şah faşizminin bu kadar erken yıkılacağına inanmıyorlardı.Veya tahmin edemiyorlardı. Dolayısıyla bu yeni gelişmeye ayak uyduramadılar ve olayların gerisinde kaldılar.İran Kürdistanı'nda da durum aynıdır.İran Kürdistan'ı kurtuluş güçleri İran devrimine aktif olarak katıldıkları halde,halkı toparlayamadılar.Örgütlü bir şekilde önderliği ele geçiremediler.(Tıpkı İran komünistleri gibi)

İran Kürdistanı'ndaki son gelişmelere değinmeden evvel geçmişe biraz değinmek iztiyoruz.

Daha önceki yazılarımızda da çeşitli vesilelerle belirttiğimiz gibi,Kürdistan 1514 Çaldıran Savaşını mütakiben İran ve Osmanlı

sömürgecilerince savaş alanı olmaktan kurtulamamış,sürekli işgal-
lere maruz kalmıştıdır.1639 Kasrı-Şirin antlaşmasıyla ikiye bölü-
nen Kürdistan,bir parçası İran'ın elinde kalmış ve sömürgeci Safa-
vi imparatorluğu tarafından sömürgeleştirilmiştir.

Sömürgeci imparatorluk,Kürdistan'ın tüm öz değerlerine hayasız-
ca saldırarak kendine bağlattıkları Kürt feodalleri vasıtasıyla
Kürdistan'ın yoksul halkını savaş alanlarına sürüyordu.Ağır vergi-
ler,angarya,mevburî iskan kanunlarıyla iligine kadar sömürülen Kür-
distan halkları,I.emperyalist paylaşım savaşı neticesi,Lozan Kon-
feransıyla tekrar bölüşüldü ve bir parçası tekrar İran'a terk edildi.

1923 Lozan Konferansı neticesi İran'da da Türkiye'de de oldu-
ğu gibi çeşitli dönemlerde ulusal ve demokratik talepler öne sürü-
lerek direnişler görülmüştür.Ancak İran'daki en çarpıcı durum 1946
yılında Mehabat Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla kendini göstermiştir.

Kadı Muhammed'in önderliğini yaptığı hareket Sovyet desteğini
alarak gelişti ve özerk cumhuriyetin kurulmasıyla noktalandı. Ne
var ki Kürt Cumhuriyeti gerek kuruluş çalışmalarında ,gerekse ku-
rulduktan sonra yeterli bir iç dinamizme sahip değildi.Sovyetlerin
İran'ı terk etmesi neticesi,İran ve İngilizlerin ortak operasyonu
genç Mehabat Kürt Cumhuriyeti'nin yıkımını getirdi.Ve bilindiği
gibi 1947 yılında Cumhurbaşkanı Kadı Muhamed de idam edildi.

Kadı Muhamed'in idamı büyük tepkilere yol açırken,zaman geçtik-
çe de korku ağır basıyordu.Zira halk bilinçsiz ve örgütsüzdü.Özel-
likle de 1935 yılında Şah'ın iktidara gelmesiyle Kürdistan'a uygu-
lanan şidet hareketleri,Kürdistan kurtuluş güçlerinin yıpranması-
nı getirdi.

Ancak İran KDP illegal çalışmasına devam ediyordu.1961 Irak di-
renişi ise İran'ı umutlandırıyordu.Ne var ki 1970 ve sonra Şah'la
girişilen ilişkiler,İran KDP üzerine çok daha olumsuz etkiler ya-
rattı. Hatta gelişkin bir potansiyele sahip olup İran'daki tüm u-
lusal ve sosyal kurtuluş örgütleriyle sıkı bir diyaloga girmiş İ-
ran KDP'nin seçkin elemanlarının Şah tarafından katledilmesi İran'-
dakiKürtlere büyük bir darbe oldu.

İran KDP Merkez komitesinin büyük çoğunluğu yurt dışında oldu-
ğu için,parti yıkılmadı.Ancak çok kısır bir faaliyet içinde yaşı-
mını sürdürüyordu.Şah'ın faşist diktatörlüğü döneminde değişik gö-
rüşlerde grup veya partiler de ülke içinde faaliyetlerini ciddi
bir şekilde yürütemiyorlardı.Tüdeh dahil tüm siyasi yoğunluklar
ülke dışında ve çok sınırlı bir şekilde faaliyet gösteriyorlardı.

Şah faşizminin kanlı diktatörlüğü halkı örgütleyecek imkanla-
rı yok etmesi giderek halkı umutsuzluğa boğuyordu.İşte bu şartlar-

la yeni döneme girildi.Ve bugün bu boşluğun yarattığı bunalımla Kürdistan gerçeğine yaklaşmış olacağız.

Humeyni'nin iktidarı almasıyla devlet otoritesi ve denetiminin Tahran ve çevresinde varlığını daha önce belirtmiştik. Kürdistan da denetimin olmadığı alanların içinde,yani bugün,Kürdistan'da (bir kaç şehir veya kasaba hariç) devletin veya Humeyni'nin hiç bir gücü yoktur denilebilir. Fakat denetim yöresel olarak kendi bünyesinde vardır.Bu denetim ne Humeyni'ye bağlıdır ve ne de Kürdistan'ı kapsayan tek otoriteye aittir.Bu denetim,tamamen birbirinden farklı sınıfsal içerikli yöresel kadrolarla yürütülmektedir.Şöyleki:

İran-İrak sınır kapısını (Yüksekova) denetleyen ve elinde bulunduran İran Kürt feodallerinden Cihangir ağadır.Cihangir ağa,sınıra yakın ondan fazla köyün sahibi ve yörenin en büyük (aynı zamanda) aşiret reisidir.Türkiye'de de oldukça büyük bir aşiretsel güce sahiptir.

Cihangir ağa sınırdaki giriş ve çıkışları kendisi kontrol etmektedir.İstedikine vize yaptırır,istemedikine giriş izni vermez.Bölgede devlet de,kontroller de herşeyde kendisidir.Cihangir ağa bu güce sahip olmasına karşın köylüler üzerine istediği denetimi sağlayamıyor.Zira köylülerin topraklarına el konması,köylüleri,gerek Cihangir ağa ve gerekse diğer Kürt ağa ve feodallara karşı kine götürmüştür. Partinin kendilerini,partiye (İKDP) kaydetmesini isteyen köylüler "ağalar partiye girerlerse biz partili olmayız" diyorlar. Tabii bu da parti için iyi bir avantaj olmaktadır.

Görüldüğü gibi Urmiye'ye 40-50 km uzaklıkta ve sınır girişinde hiç bir otorite Cihangir ağa kadar güçlü değildir.Aynı şekilde Kürdistan'ın diğer bölgeleri de böyle denetimsiz,ya bir şeyhin,ya bir ağanın veya başka bir gücün egemenliğindedir.Ulusal birliğin ve bir tek otoritenin sağlanması kanımızca o kadar kolay değildir. Ancak bu hiç olmayacak anlamını da taşımaz.Ve biz bu yapının mutlaka istenen şekle sokulacağı inancını da yitirmiş değiliz.

İRAN KÜRDİSTANI'NDAKİ DEĞİŞİK GÖRÜŞLER

İran'daki devrim ve iktidar boşluğu denetimin sağlanamamış olması tüm İran'da olduğu gibi Kürdistan'da da değişik güçleri harekete geçirip,değişik görüşleri ortaya çıkarmıştır.Kürdistan'da görülen ve bugün sıhatsız bir gelişmeye gebe olan bu güçler kimlerdir,görüşleri nelerdir,ne istiyorlar?..

Biraz önce Cihangir ağanın sınırı elinde bulundurduğunu ve o bölgede tek otorite olduğunu söyledik.Gerek Cihangir ağa ve gerekse diğer bazı ağalar,İran Kürdistanı'nda oluşturulacak herhangi bir yönetim veya denetimde kendilerinin bağımsız (ağa olarak) tem-

edilmelerini istemektedirler.Aynı zamanda ellerindeki mevcut toprakların yine kendilerinde kalmasında ısrar ediyorlar.Bu görüşlere sahip tüm ağa ve aşiret reisleri partinin egemenliğini kesinlikle istememekte,netice itibarıyla partinin bunları dışta koyacağını her seferinde ima etmektedirler.Ayrıca köylülerden hoşlanmadıkları yer yer köylülerle çatıştıkları görülmektedir. Köylülerin ağa ve aşiret reisleriyle çatışmalarına ileride değineceğimizden, fazla üzerinde durmadan geçmek istiyoruz.

'Ağalarının ve aşiret reislerinin durumlarına karşılık diğer güçler ise daha değişik görüşler öne sürmektedirler.Örneğin:

Kürdistan'ın Humeyni'si olarak kendini tanıtan ve kendisinin sosyalist olduğunu ileri süren Şeyh İzettin Hüseyini ise,"Kürdistan'ın tek lideri benim ve otonomi de ancak benim isteklerim doğrultusunda gerçekleşir" diyor.

Mehabat'ta oturan Şeyh İzettin dini bir otoriteye de sahiptir. Bir kaç ay öncesi Kürdistan'da Şeyh İzettin'in önderliğinde bir ulusal şura oluşturuldu. Bu şura 8 maddelik bir programla (Kürdistan için istenen otonomi programı) Humeyni'ye müracaat etti.Bu programın 7. ve 8.maddeladi çok ilginçti.8. madde;1975 yılında İran'a göç eden Irak Kürtlerinin İran tarafından(Humeyni tarafından) tekrar Irak'a (Baas'a) teslim edilmesini şart koşuyordu. Bu madde Irak'tan gelen ne kadar Kürt göçmen varsa tekrar Baas sömürgecilerine teslimini öngörüyordu.Fakat bu madde duyulur duyulmaz gerek Irak ve gerekse İran Kürtleri arasında tepkiyle karşılandı.Gerçekten göçmenler Irak'a teslim edildikleri anda Baas tarafından idam edileceklerdi. Bu anormal şartları öne süren Şeyh İzettin partiyi tanımadığını her seferinde iddia ederek tek lider olduğunu belirtmektedir.Fakat ne var ki İran Kürdistanı'nda çok az kimse Şeyh İzettin'i lider olarak kabul etmektedirler.Yalnız C.Talabani tarafından Şeyh İzettin lider olarak kabul edilmektedir.

C.Talabani neden Şeyh İzettin'i Kürdistan'ın Humeyni'si olarak tanımlamakta ve lider olarak kabul etmektedir?

1978 haziranında GK ile KYB arasında cereyan eden çatışma (Hakkari olayları) sonucunda KYB'ye bağlı güçler dağılmış,C.Talabani bir kaç elemanı ile İran'a sığınmıştı.Hatırlanacağı üzere biz daha olaylar başlamadan evvel dağıttığımız bildirimizde (GK savaşının ikinci yıldönümü) C.Talabani'nin İran'ınNokan bölgesinde bulunduğu ve Savak'la ilişki kurup,Türk yetkililerinden izin aldıktan sonra GK'e saldırabileceğini belirtmiştik. İşte bu çatışmalardan sonra İran'a dönen C.Talabani,elindeki para ve silahları bu defa Türkiye'de de yaptığı gibi İran Kürdistanı'ndaki bilinçsiz halka

dağıttı.Bu defa İran'da başta Şeyh İzettin olmak üzere çeşitli feodal ve aşiret reisleriyle de ilişki kurdu.GK aleyhine yoğun bir propaganda girişti. Tabii İran'daki halk C.Talabani'yi iyi tanımadığı ve 1975 yenilgisinden dolayı antipati duyduğu Irak KDP yöneticileri hakkında C.Talabani'nin anti-propagandalarını görünce, C.Talabani'ye az da olsa yaklaşım gösterenler oldu.

C.Talabani bu çalışmalarını yoğunlaştırırken,Humeyni'de Şah'ın tahtını sarsıyordu.Ve Şah'ın gidişini takiben gelişen olaylar ve denetimin yerel unsurlara geçmesi,C.Talabani'yi da'a da umutlandırdı.İran KDP'sinin yöneticilerinin yurt dışında olmasını fırsat bilen C.Talabani ve yandaşları güç toplamayı başardılar.

Mehabat'ta ağırlığı olan Şeyh İzettin ve Senendec'te egemen bulunan Müftüzade ile güç birliği yapan C.Talabani,gerek İran ve Irak Kürdistanı için gerekse Türkiye Kürdistanı için ciddi tehlike olmaya başlamıştı.Ayrıca İran'da bulunan "HalkınFedaileri"nin Kürdistan şûbesi(Çin yanlısı) ile de ilişkilerini sıklaştıran C.Talabani,bu arada topladığı yeni güçlerle Soran'da(İrak) GK'ye tekrar saldırdı.

C.Talabani bu yoğun faaliyetlere girerken,GK de boş durmadı. Kadrolarından bir kısmını İran'a göndererek Durum değerlendirmesini yaptılar.GK'nin İran'a gidişini takiben olaylar C.Talabani'nin aleyhine işlemeye başladı.Çünkü C.Talabani'nin tüm yalanları birer birer ortaya çıkıyordu.

Durum bu merkezdeyken başta Dr.Kasımlo olmak üzere partinin tüm elemanları da İran'a döndüler ve çalışmaya başladılar.İlk zamanlar Dr.Abdurahman Kasımlo ile ilişkiye geçmek isteyen C.Talabani Dr. Abdurahman Kasımlo'yu kendi lehine çevirmeyi başaramadı.

İran Kürdistanı'nda tüm siyasi grup,parti ve yoğunlukların karışık faaliyetleri sürerken,Mustafa Barzani'nin ölümü duyuldu.M. Barzani'nin cenazesi İran'a getirilirken Şeyh İzettin ce C.Talabani M.Barzani aleyhine propaganda geliştirdiler.Ancak bu onların aleyhine oldu.

İran KDP veGK İran'da faaliyetlerini sürdürürken,C.Talabani bunları dışlamak ve tek alternatif olabilmek için Şeyh İzettin'i öne sürerek sözde bir "Ulusal Şûra!" oluşturdular.Ve bilinen 8 maddelik programı sundular.Programın göçmenlerin teslimini ön gören 8.maddesi duyulur duyulmaz,tüm Kürdistan'da bomba tesiri yaptı.Bu maddenin tartışmaları ve C.Talabani'nin topladığı güçlerle GK'ye saldırması KYB arasında sert tartışmalara ve giderek bölünmelere yol açtı.

Bölünme neticesi (KDP Hazırlık Komitesi) Dr.Mahmut Osman ile Resul Mament KSH (Kürdistan Sosyalist Hareketi) KYB'den ayrıldılar. Mahmut Osman'ın C.Talabani aleyhine doldurduğu kaset (Bant) tüm İran Kürdistanı'nda Celal Talabani'ye karşı etkili bir propaganda aracı oldu.

Resul Mament ve Dr. Mahmut Osman'ın ayrılmasından sonra Komala Marksist Leninisten ile birlikte kalan C.Talabani,gittikçe hırçınlaştı. Ancak bu kopmalar K.M.L. içinde de bunalımlar yarattı. Komelanın en etkili unsurlarının C.Talabani'den ayrıldıkları ve bir kısmının Avrupa'ya gittiği haber veriliyor.(Konuyla ilgili bilgileri tercüme bittikten sonra detaylı bir şekilde halkımıza sunacağız.)

KYB içindeki bunalım sürerken İran Kürdistanı da gittikçe yeni gelişmelere doğru ileri adımlar atmaya başladı.Şeyh İzzettin ve C.Talabani'nin tutarsızlıkları bir bir ortaya çıkarken gerek İran KDP'si ve gerek Müftüzade ve gerekse İran'daki tüm yurtsever güçler Şeyh İzzettin ve C.Talabani'nin aleyhine yeni birliklere doğru adımlar attılar.

Bundan 1.5 ay önce,İran'da KDP'nin öncülüğünde yeni bir "Ulusal Konsey"oluşturuldu. Yapılan görüşmeler neticesinde bir deklarasyonun hazırlanmasıyla noktalandı.Deklarasyonda Kürdistan için istenen otonominin tüm ayrıntıları ele alınmıştı.Deklarasyonun söz konusu maddeleri Humeyni'ye özel bir komisyon sunulduğu haber veriliyor. Ancak tercümesi ve daha detaylı bilgilerin e le geçirilmesi biraz zaman aldığından,bu yazımız hazırlandığında henüz elimize ulaşmamıştı.Bir sonraki yazımızda daha geniş bilgileri halkımıza sunabileceğimizi umut ediyoruz.

Partinin (İKDP) önderliğinde oluşturulan bu "Ulusal Konsey'e Şeyh İzzettin,"Halkın Fedaileri"(Çin yanlısı,Kürdistan Kolu) ve C. Talabani karşı çıktılar.Onlara göre bu yasal değildi.Ancak İran Kürdistanı'na Şeyh İzzettin önder olabilirdi.Fakat ne var ki,Şeyh İzzettin ve C.Talabani'nin tüm çabaları boşa çıktı.

Müftüzade dahi C.Talabani'yi ve Ş.İzzettin'i sert bir dile eleştirerek parti ile ittifaklarını sıklaştırdı.(Ulusal Konseye katıldı.

İran KDP'si ise,C.Talabani ve Şeyh İzzettin'in bu hareketlerine karşı çok sert tedbir alınacağını ve C.Talabani'nin İran Kürdistanı'nda karışıklık çıkarmasına müsaade edilmeyeceğini bildirdi. İran KDP'sinin bu tavrı üzerine,C.Talabani daha da hırçınlaşarak İran'da silah ve para dağıtımına hız verdi.Amaç İran Kürdistanı'nda karışıklık çıkartıp kendine taraftar bulabilmek ve kendini tek güç ilan etmektir.Ancak C.Talabani'nin İran'da işi pazara çıkması.

C.Talabani ile ilgili olarak İran KDP adına konuşan Dr.Abdurrahman Kasımlo'nun görüşlerini daha sonra sunmaya çalışacağız.Anca-k kendisiyle yaptığımız görüşme neticesi elde ettiğimiz bilgilerin özetini bu yazımızda kısaca sunmakla yeteneceğiz.

Dr.Kasımlo ne Geçici Komitenin ve ne de C.Talabani'nin İran Kürdistanı'nda faaliyet göstermesini istememektedir.Hatta C.Talabani için "o bizi mahf etti.İran'daki halkımızın başına bela oldu" şeklinde C.Talabani için çok sert konuştu. Daha önce C.Talabani tarafından GK aleyhine kendilerine söylenenlerin gerçek dışı olduğunu söyleyen Dr.Kasımlo,"Eğer GK İran'ın içişlerine müdahale etmezse -ki biz müdahale etti demiyoruz-biz onları sonuna kadar destekleriz.Ve bizce GK yurtseverdir..." dedi.

Dr.Kasımlo'nun bu sözleri,o dönemde İran Kürdistanı'nda bulunan GK yetkililerine iletilindiğinde,GK yetkilileri "Dr.Kasımlo bu sözlerinde tamamen haklıdır.Biz İran'ın içişlerine müdahale etmedik ve etmeye de niyetimiz yoktur.Ancak İran KDP'sinin istekleri doğrultusunda onlara yardımcı olabiliriz" şeklinde cevapladılar.

Bu karşılıklı olumlu yaklaşımlar neticesi,Dr.Kasımlo ile GK'nin yetkilileri bir araya geldiler.(Yapılan görüşmelerde alınan kararları ve elde edilen neticeleri bir sonraki yazıda sunacağız.)

İran Kürdistanı'ndaki bu gelişmeler sürerken ve İran resmi makamları da özerkliğin verilebileceğini zaman zaman belirtirken,İrak,tüm şidetleyle buna karşı çıkıyor ve Kürdistan'ın (İran) köylerini bombalayacak kadar ileri gidiyordu. Kuşkusuz Irak'ın (daha öncede belirttiğimiz gibi) amacı Kürtlere özerklik verilmemesidir.

Ayrıca Hozistan'daki Arap halkın özerklik istemesini kullanmaya çalışan Irak,Kürdistan'a otonomi verilmemesi ve Humeyni'yi bu konuda uzlaşmaya oturtabilmesi için Hozistan'a yardım yaptığı görülmektedir. Fakat Irak,Kürdistan'ının otonomisine olduğu kadar Hozistan'ın otonomisine de özünde karşıdır.İran'la Irak arasındaki bu gerginlik Kürdistan için hem olumlu,hem de olumsuz yanlar teşkil etmektedir.

Olumlu yanı şudur:Eğer bu iki gücün çeleşmesinde halkların yararına fayda temin edilebiliyorsa,iyidir.Çünkü en azında Humeyni,bu güç durumunda,gerek İran proleteryasına ve gerekse İran'daki bağımlı ve sömürge uluslara daha tavizkar olacaktır.

Olumsuz yanı ise:Yeni bir devrim İran'da gerçekleştirilmiştir. İran proleteryası dahil tüm yurtsever ve devrimciler emperyalist ve gerici komplolara karşı bu devrimi korumak ve başta işçi sınıfı olmak üzere tüm ilericilerin lehine çevirmek zorundadırlar.İrak'ın İran'ı bu güçsüz döneminde saldırıları İran devrimini zaafa uğratabilir.Bunu önlemek ise İran'daki tüm ilerici demokrat ve sosyalistlere düşer.İşte bu aşama en tehlikeli nokta olarak bilinmek-

tedir.Zira işçi sınıfı olsun tüm ezilen sınıflar olsun Humeyni'nin kuyruğuna takılmakla yüz yüze kalmış bulunmaktadır.(Marksistler kuyrukçu olamazlar.Kendi siyasi çizgilerinden taviz vermeden hedefe varmayı esas alırlar) Kürdistan açısından ise,tıpkı 1974-75 savaşı dönemini andıran bir süreç yaşanmaktadır. Hatta Irak'ın ilk kara saldırısı sırasında Humeyni'nin Irak'ı için sarf ettiği sözler çok ilginçtir.Humeyni'nin söz konusu sözleri şöyledir:"Eğer Irak saldırısını durdurmazsa,Kürtler vasıtasıyla 24 saat zarfında Bağdat'ın topraklarını İran'a getirebilirim..."

Görüldüğü gibi Humeyni Kürtleri istediği gibi kullanabileceğini açık bir şekilde beyan etmektedir.Yani "Kürtlerin özerkliğini kabul edersem,istediğim gibi onları kullanabilirim..." demektedir. Yani "beni kızdırırsanız özerkliği kabul edebilirim.Beni fazla sıkıştırmayın,zaten otonomi diye birşey vermeyeceğim.Ancak bugün için zayıf olduğumdan mecburen otonomiye verebileceğimi demeçler vasıtasıyla kısa bir zaman kazanmak için söylüyorum..." şeklinde tam bir sömürgeci ve diktatör zihniyetiyle görüşlerini ifade etmektedir Humeyni.

Görüldüğü gibi özellikle Kürdistan açısından son derece karmaşık ve çetin şartlar yaşanmaktadır.Bu zor ve karmaşık ortamda örgütlenmenin ciddi olarak sağlanmadığı İran'da (Kürdistan'da) ileride ne olacağı pek kestirilemiyor.Ancak ciddi çalışmaların yapıldığı ve hızlı bir örgütlenme sürecine girildiği tüm şartların hesaplanarak (İran'ın Kürtleri kullanmak izemesi dahil) çalışmaların yoğunlaştırıldığı umut verici en önemli yanındır.

Değerli okuyucular,İran'la ilgili çok daha geniş ve değerli bilgiler elimizde mevcut.Ancak yapılan görüşmeler,eldeki kaynak ve bilgilerin sistemli bir şekilde hazırlanması gerek.Ayrıca yeni gelişmelerle ilgili İran'daki arkadaşlarımız tarafından bize ulaştırılan haberlerin kabarıklığı da tüm bilgilerin sizlere anında ulaştırılmasına engel olmaktadır.Bu ön bilgilere mütakiben zaman zaman yeni gelişmeler hakkında ve elimizdeki dökümanları da siz değerli okuyucularımıza sunabileceğimizi belirtmek isteriz.

AÇIKLAMA

Xebat J1 Bo Rizgariya Kurdistan adlı broşürümüzün 5.sayısında GK'nin Irak'ta silahlı direnişe başladığının 3.yıldönümü ile ilgili kısa bir yazı yer almış,sözkonusu yazıda "GK ile KYB arasında düşmanca tavırlar bir kenara bırakılıp bir cephenin şartları yaratılmalıdır" denmişti.

Broşürdeki bu cümle sonradan bazı tartışmalara neden oldu.Tartışmaların ana noktası "Nasıl olurda hain dediğiniz C.Talabani ile GK arasında bir cephe çağrısıyapılır?" şeklinde somut ifadesini

buldu.Bu yenliş anlamın çıkarılmaması gerektiği görüşünde yiz. n-
k biz daha önce defalarca vurguladık.Ulusuna ihanet edenlerle
cephe oluşturulamaz.İhanet edenleri savunanlarla da ciddi yakla-
şımlar söz konusu olamaz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi,biz KYB ile GK arasında cephe
Önerdiğimiz zaman,şüphesiz her iki kuruluş arasındaki başta sos-
yalistler olmak üzere,tabanlarındaki yurtseverlerin ortak cephesi-
ni savunuyoruz. Yoksa C.Talabani ile birliği ne savunduk ve ne de
savunacağız.Kaldıki bugün KYB diye bir oluşum yoktur artık.Dağıl-
mıştır.Hata bu çağrımıza uygun düşecek gelişmelerin boyutlandığı-
nı da söyliyebiliriz.rneğin KYB'den ayrılan KSH (ResulMament) ile
GK arasında yakınlaşmaların bulunduğu ve bir cephe için şartların
araştırıldığını söyliyebiliriz.

Tekrar şunu da özellikle belirtmek isteriz ki;Biz Kürdistan'ın
tüm parçalarında olsun,Orta-Doğu'da olsun,hatta dünyada olsun esas
olarak sosyalistlerin birliğinden yanayız.Yurtsever tüm güçler a-
rasındaki birlik (Cephe) elbetteki sömürgecileri ve emperyalistle-
ri yıkmada en büyük silahtır.

TÜRKİYE KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ

www.arsivakurdi.org

www.arsivakurdi.org

